

Miskolci Egyetem
Állam- és jogtudományi Kar
Büntető jogi és Kriminológiai Tanszék

**A Nemzetközi Büntető bíróság (ICC)
létrehozatala, joghatósága és működésének
eredményei**

szakdolgozat

Készítette: Tótszer Gábor

Konzulens: Dr. Sántha Ferenc
egyetemi docens

Miskolc, 2016

University of Miskolc
Faculty of Law
Department of Criminal Law and Criminology

**The establishment, jurisdiction and working
outcomes of the International Criminal Court
(ICC)**

thesis

Author: Gábor T zser
Supervisor: Dr. Ferenc Sántha
associate professor

Miskolc, 2016

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4
I. fejezet	6
1.1 A nemzetközi bűncselekménnyé nyilvánítás elzményei	6
1.1.1. Az ókori és a középkori elzmények	6
1.1.2. A felvilágosodástól napjainkig	8
1.2. A nemzetközi büntet bíraskodás kialakulása, fejlődése.....	11
1.2.1. A középkortól a világháborúig	12
1.2.2. A Nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék	14
1.2.3. A Távol-keleti Nemzetközi Katonai Törvényszék	16
1.2.4. Az Ex-Jugoszláv Nemzetközi Büntet Törvényszék.....	18
1.2.5. A Ruandai Nemzetközi Büntet Törvényszék.....	20
1.2.6. A Nemzetközi Büntet bíróság közvetlen elzményei.....	20
II. fejezet	22
2.1 A Római Statútum	22
A Statútum hatálya.....	23
Az ICC felépítése	24
2.2 A Nemzetközi Büntet bíróság működése.....	28
2.2.1. Az eljárás megindítása	28
2.2.2. A nyomozás	30
2.3. Az ICC hatáskörébe tartozó bűncselekmények	32
2.3.1. Népiirtás	32
2.3.2. Az emberiség elleni bűntettek	34
2.3.3. Háborús bűntettek	36
2.3.4. Agresszió	42
III. fejezet - Konkrét esetek az ICC előtt.....	47
3.1. Darfúr (Szudán)	47
3.2. Kongói Demokratikus Köztársaság	48
3.3. Kenyai Köztársaság	51
Befejezés.....	53
Felhasznált irodalom.....	55
Felhasznált webhelyek, internetes tartalmak	57

Bevezetés

Szakedolgozatomban be kívánom mutatni a Nemzetközi Büntet bíróság¹ létrejöttének folyamatát, tevékenységét és működési eredményeit. Témaválasztásomat leginkább az indokolja, hogy álláspontom szerint sem a magyar jogásztársadalom, sem a sajtó nem fordít figyelmet a témakörnek, kevésbé jellemző, hogy középpontba kerülne a nemzetközi büntet bírászkodás. Wiener A. Imre 1986-ban azt írta, hogy „*jogirodalmunk nem b velkedik a nemzetközi büntet jog elméleti kérdéseit tárgyaló munkákban*”.² Habár történtek elrelépések, de a helyzet az elmúlt 30 év alatt sem változott meg radikálisan.

Dolgozatom ezért hiánypótló jelleggel igyekszik a Nemzetközi Büntet bíróság bemutatásán keresztül felhívni a figyelmet általában a büntet eljárások eme speciális szegmensére is.

Fontosnak tartom a témát azért is, mert a háborúk elkerülése, a béke meg rzése és a humanitárius jog tiszteletben tartása mindenképp olyan, elemi fontosságú értékek, amelyek védelme minden ember érdeke és alapvet követessége.³ Azonban mindig is voltak embertársaink, akik ezen értékeket semmibe vették és ez már emberek milliói életét követelte. A történelem folyamán sorra bukkantak fel olyan példák, amikor büntetlenül maradtak ilyen jelleg b n cselekmények, de az emberiség felismerte, hogy ezen változtatni kell és emiatt is kiemelten fontos egy olyan fórum létrejötte és folyamatos, aktív tevékenysége, mint a jelen dolgozatban bemutatni kívánt ICC.

Dolgozatom első részében szükségesnek tartom röviden bemutatni a nemzetközi b n cselekménnyé válásnak és a nemzetközi büntet bírászkodásnak a jogtörténelmi el zményeit. A rövid kitekintés lényege annak ismertetése, hogy az államok öncélú háborúitól eljutottunk arra a fejlődési pontra, ahol már alappal kijelenthet , miszerint a nemzetközi jogon alapuló büntet jogi felel sség napjainkra elismerést nyert.⁴

¹ International Criminal Court, ICC

² Wiener A. Imre - Nemzetközi büntet jog - nemzetközi b n cselekmények, Jogtudományi közlöny, 1986/6. 258. o.

³ Kovács Tamás: A nemzetközi büntet bírászkodás fejlődése a XX. század első felében. Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai. 2/1. 377. o.

⁴ Wiener A. Imre - A Nemzetközi Büntet bíróság joghatóságáról. Magyar jog, 2001/8. 458. o.

A második fejezetben ismertetem az ICC m kötésének alapjául szolgáló Római Statútum⁵ f bb rendelkezéseit, hogy megvilágíthassam a bíróság felépítését, a m ködési mechanizmusának sarokpontjait, a joghatóságába tartozó cselekményeket, eljárásának kritériumait.

A történeti és elméleti alapvetést követ en a harmadik fejezetben térek át az ICC el tt indult néhány ügy vázlatos ismertetésére, hogy bemutassam, hogyan is valósul meg jelenleg az alapítók szándéka, hogyan tevékenykedik az ICC és eddigi m ködése milyen eredmények felmutatására alkalmas.

Amellett, hogy már létezik két, b nösséget megállapító ítélet, egyéb ügyek ismertetését is fontosnak tartom, mivel ezek jelzik igazán a bíróság el tt álló kihívásokat, azokat a problémákat, amelyekre megoldást kell keresni.

Végezetül a bemutatott elméleti megalapozás és az azon nyugvó bírói gyakorlat rövid összefoglalását kívánom el adni a saját véleményemre alapozva.

⁵ Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Diplomáciai Konferenciája által, a Nemzetközi Büntető bíróság felállításáról szóló, Rómában, 1998. július 17-én elfogadott Statútum

I. fejezet

A nemzetközi büntet bíróságok jogtörténeti háttere

A büntet jogi felelősségre vonás nemzetközi szinten való megjelenése meglehetősen új területnek mondható. A történelmi fejlődés során már idejekorán kialakultak a határon átnyúló jelleget tartalmazó bűnesetek, azonban az államközi együttműködés kezdetben a politika keretein belül maradt. A politikai jellegű cselekmények esetében történtek ugyan egyeztetések, azonban a konfliktusok rendezésének bevett módszere a XX. századot megelőzően továbbra is a háború maradt⁶ és ilyen környezetben az egyes háborúk során elkövetett cselekmények megítélése a nyertes félén múlt.

Az államközi bűnügyi együttműködés középpontjában a politikai bűncselekmények álltak, jellemzően azok elkövetési kiadatásának vonatkozásában.⁷ A témakörben azonban lépésről lépésre eljutottak az államok arra a szintre, hogy a bűnügyi együttműködés területén ki kell zárni a politikai bűncselekményeket.

1.1 A nemzetközi bűncselekménnyé nyilvánítás elzményei

1.1.1. Az ókori és a középkori elzmények

A szakirodalomban következetesen a kalózkodást jelölik meg az első olyan magatartásként, amely büntetendő, üldözendő, mert védendő értéket támad. Viszont egyes álláspontok szerint az csupán egy sajátos életforma, például a római jog sem tartotta bűncselekménynek.⁸

A nemzetközi bűncselekmények büntetendővé nyilvánításának útján az ókorban és a középkorban első sorban a háborúindításhoz való jog (ius ad bello), valamint a háború megindításával elengedhetetlen módon együtt járva a háborúban alkalmazandó szabályok (ius in bello) kialakulása és fejlődése volt elsőleges. Az már ebben az időszakban is igényként jelentkezett, hogy a háborúk során a lehető legkevesebb ember haljon meg, és a vagyontárgyak se pusztuljanak indokolatlanul.

⁶ Kovács Tamás - i.m. 377. o.

⁷ M. Nyitrai Péter - Nemzetközi és európai büntet jog, 33. o.

⁸ M. Nyitrai Péter - i. m. 40. o.

Ennek megfelelően több olyan magatartási szabály is megfogalmazásra került, amelyek humánus bánásmód gyakorlására szólítottak fel. Például:

- Szun-Ce az ókori Kínában azt írta el, hogy a fegyveres erőknek el kell kerülnie a városokat, elsősorban az ellenséges hadsereket kell érintenie, továbbá az ellenséges hadsereg betegeivel, sebesültjeivel, vallási intézményeivel, stb. szemben tisztelet tanúsítását szorgalmazta.
- Az ókori Indiában tilalmazott volt a rejtett, mérgezett, stb. fegyver alkalmazása, de egy rendelkezés szerint pl. alvó ellenség megtámadása is. Meghatározták azt is, hogy harci elefántot csak harci elefánttal szemben lehet alkalmazni.
- Az ókori görögök tiltották a források, kutak megmérgezését.
- Az iszlám civilizációban Kr. u. 7. században tilalmazták a nők, gyermekek, vakok, öregek, testi-szellemi fogyatékkal élők megölését.
- A középkori Európában a humanitárius értékek erősödését a lovagiasság szabályainak megjelenése hozta magával. A 14. századra ennek alapján fejlődött ki a *ius militare*, amely 1407-ben írásos formát is öltött.
- 1139-ben a második lateráni zsinat úgy határozott, hogy a keresztények egymás közötti háborúiban megtiltja a számszerű használatát. Ezt a *Corpus Iuris Canonici* ki is terjesztette más eszközökre, pl. a katapultára.
- A nők és papok elleni erőszakot büntetni rendelte II. Richárd angol király, I. Ferdinánd és I. Miksa magyar király, vagy II. Gusztáv Adolf svéd király is.⁹

A másik irányvonalat, a háború megindításának kérdéskörét kánonjogászok (pl. Aquinói Szt. Tamás) és természetjogászok (pl. Hugo Grotius) vizsgálták. Úgy vélték, hogy a háború csak jogos ok (*causa iusta*) alapján indítható, amely olyan elszenvedett jogsértés kell legyen, amivel arányban áll az a sérelem, amit egy háború okoz. Az igazságos háború alábbi feltételeit határozta meg a keresztény filozófia: legyen igazságos maga az ok; a háború szabályszerű megindítása; a helyes szándék, vagyis a béke legyen a végső cél; az erőszak *ultima ratio* jelleggel történjen alkalmazása; legyen a sikernek ésszerű esélye; a proporcionalitás, vagyis kevesebb szenvedés elidézése a megállítani, megtorolni kívánt hátránynál.¹⁰

⁹ Kussbach Erich: Nemzetközi és európai büntető jog. Szent István Társulat, Budapest, 2005. 46-47. o.

¹⁰ Sulyok Gábor: A humanitárius intervenció elmélete és gyakorlata, Gondolat Kiadó, Budapest, 2004. 27. o.

1.1.2. A felvilágosodástól napjainkig¹¹

A felvilágosodás korának kiemelkedő gondolata Rousseau-hoz köthetik, aki emellett foglalt állást, hogy a háború valójában állam és állam közötti viszony, tehát nem az egyén áll szemben az egyénnel. Ennek megfelelően az egyén csak katonaként, az állam védelmének érdekében válik ellenséggé, így ha leteszi a fegyvert, megadja magát, akkor már ismét mint embert kell figyelembe venni és az élete felül nem lehet rendelkezni. Ez a gondolatmenet nagy hatást gyakorolt az ezt követő törekvésekre.

A korszak jelentős történései - rendkívül vázlatosan - a következők ek:

- Henry Dunant a solferinói ütközetet követően, miközben üzleti útja során a helyszín mellett elhaladt, a csata sebesültjeinek szenvedését látva fogalmazta meg a sebesültek védelmének elvét. Az indíttatására született meg 1864-ben a Genfi Egyezmény, amely rövidnek mondható, középpontjában csupán a sebesültek szerepeltek.
- Ezzel párhuzamosan, az USA elnöke 1863-ban rendeletet adott ki a háború idején tanúsítandó magatartásról, mely Lieber-kódex néven vált ismertté és szolgált mintául több ország, így például Franciaország, Nagy-Britannia, Oroszország, stb. hasonló jogszabályainak.¹²
- Azért, hogy szükségtelen szenvedés és pusztulás ne lehessen, a pétervári deklaráció 1868-ban megtiltotta bizonyos robbanólövedékek alkalmazását.
- Az 1874-ben megrendezett brüsszeli konferencián a hasonló súlyú és nem büntetések kilátásba helyezésével kívánták a cél elérése irányába mozdulni, ennek megvalósításához a Nemzetközi Jogi Intézet kiadta 1880-ban az „oxfordi kézikönyvet”.
- Az 1899. évben került sor az első, majd 1907-ben a második hágai békekonferenciára, mely nyomán elkezdődött kialakulni az úgynevezett hágai jog. Az 1864-ben született Genfi Egyezmény kiterjesztésre került a tengeri háborúkra is. Fontos eleme azonban a „si omnes” klauzula, mely azt takarja, hogy az egyezmény rendelkezéseit csak azokra a fegyveres összeütközésekre lehet alkalmazni, amelyek olyan felek között zajlottak, akik mind részesei az egyezménynek.

Az előkészítő munkák során tisztává vált, hogy a technika fejlődésével a jogi szabályozás nem tud lépést tartani, ezért a preambulumban megjelenik ún.

¹¹ M. Nyitrai Péter - i. m. 45. oldaltól 52. oldalig

¹² Kussbach Erich - i.m. 48. o.

Martens-klauszula elvi szinten fekteti le, hogy a háborúban nem minden szabad, ami nem tilos.

Az 1907. évi konferencián született II. egyezmény (Drago-Porter egyezmény) a háború megindítását jogellenesnek minősítette, ha a fegyveres erőszak a nemzetközi szerződésen alapuló követelés behajtására irányul.

- Újabb Genfi Egyezmény született 1906-ban, melyhez 1925-ben jegyzőkönyvet fűztek, 1929-ben ismét új egyezményt hoztak létre, így a hágai jog mellett kialakult a genfi jog is. Alapvető különbség a kettő között, hogy amíg a hágai jog a harcászati eszközök és módszerek vonatkozásában hozott szabályokat, addig a genfi jog a fegyveres összeütközésben védettnek tekintett személyekre fókuszál.

- A Nemzetek Szövetségének Egyezségokmánya is több rendelkezést tartalmaz a háború megindításával kapcsolatban. Jogellenesnek minősítette a hódító jellegű agressziós háborút, azt a háborút, amelyet megelzések a felek nem kíséreltek meg a vita békés rendezését, azt a háborút, amely a 3 hónapos háborús moratórium alatt került megindításra¹³, vagy olyan állam ellen irányult, amely eleget tett a döntésben, vagy az elfogadott jelentésben foglalt ajánlásoknak.

- Nemzetközi bencselekménynek minősítette a hódító háború megindítását a Nemzetek Szövetsége 1923-ban készült egyezménytervezete és az 1927-ben elfogadott határozata.

- Az 1928-ban kötött Briand-Kellogg paktumban a résztvevő államok azt vállalták, hogy lemondanak a háborúról¹⁴, mint az egymás közötti vitarendezési módszerrel.

A folyamatot megtörte az első és a második világháború. A borzalmak után azonban kiemelt szerephez jutottak a béke iránti törekvések, a háború megelzése minden lehetséges eszközzel. A háborúról való lemondás, az attól való elhatárolódás magával hordozta az agresszió fogalmának pontos meghatározása iránti igényt.

- Az 1932-34-ben megrendezett genfi leszerelési konferencián a szovjet fél az agresszió és a jogos önvédelem közötti különbség tisztázását a leszerelésről való tárgyalások előfeltételeként jelölte meg.

¹³ Ha a felek a vitájukat nemzetközi bíróság, választottbíró, vagy a Nemzetek Szövetségének Tanácsa elé vitték, akkor a döntést, vagy a jelentését számított 3 hónapon belül nem indíthatott háborút egyik fél sem.

¹⁴ http://avalon.law.yale.edu/20th_century/kbpact.asp (2016. február 06. napi állapotban)

- 1933-ban a Szovjetunió a szomszédos államokkal egyezményt írt alá az agresszió meghatározása vonatkozásában, de kell ratifikáció hiányában nem lépett életbe.
- Alapelvei szinten az ENSZ alapokmánya 1945-ben megfogalmazta az agresszió tilalmát.
- A Nürnbergben 1945-ben létesített Nemzetközi Katonai Törvényszék statútuma már rögzítette a béke elleni bncselekmények között az agressziós háború tervezését, el készítését, kezdeményezését, indítását.
- 1947-ben egy kódextervezet megalkotásával bízta meg az ENSZ Közgy lés a Nemzetközi Jogi Kodifikációs bizottságot, a Nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék Statútumában szerepl bncselekmények tényállási elemeinek kidolgozása végett. Ezzel egyid ben, szintén az ENSZ keretei között kezd ttek el az 1948. december 9-én elfogadott, a népirtás bntettének megelőzése és megbüntetése tárgyában kelt nemzetközi egyezmény¹⁵ el készítésének munkálatai.
- 1949-ben ismét diplomáciai konferenciát rendeztek Genfben, melynek feladata a Genfi Egyezmények átdolgozása, kib vítése volt és összesen négy egyezményt fogadtak el. Itt már nincs jelen a si omnes klauzula, valamint megfogalmazását tekintve a háború kifejezést felváltotta a fegyveres összeütközés fogalma.
- 1954-re került az ENSZ Közgy lés elé a korábban hivatkozott kódextervezet, de nem fogadták el, mivel az el terjesztés évére sem sikerült az agresszió tényállási elemeit meghatározni. Az „Emberiség békéje és biztonsága elleni bncselekmények” vonatkozásában folytatott munka több hullámban is új er re kapott, (1970, 1991, 1996), melyek során különböz felosztások szerint tettek kísérletet a szabályozásra, de ezek sikertelenek maradtak. Jelent s azonban ezen munkálatok hatása az Állandó Nemzetközi Büntet bíróság joghatósági körébe sorolt bncselekmények vonatkozásában a Római Egyezményben részes államok által „Bncselekmények tényállási elemei” néven elfogadott dokumentumra.
- 1974 és 1977 között újabb jegyz könyveket f ztek a Genfi Egyezményekhez, melyek a védett értékeket terjesztették ki, 1980-ban pedig azon fegyverek körét b vítették, melyek tilalmazottak a hadviselésben.

¹⁵ Magyarországon kihirdette az 1955. évi 16. törvényerej rendelet

- Vespasian Pella professzor 1935-ben, a Nemzetközi Büntetőjogi Társaság elnökeként készítette egy Nemzetközi büntető kódex-tervezetet. Ez tekinthető a jogtudományban az első átfogó kodifikációnak. Fejlesztése a második világháború miatt megakadt, de 1976-ban a munka folytatását rendelte el a Nemzetközi Büntetőjogi Társaság akkori elnöke. Az így elkészült munka az ENSZ elé is beletartozott, továbbá a VI. és VII. Nemzetközi Kongresszus is tárgyalta. A munkálatok során nagyszámú nemzetközi egyezményt dolgoztak fel, a nemzetközi jog elleni bűncselekmények mellett pedig teret kaptak a transznacionális bűncselekmények is.
- Az Európa Tanácsban 1971-ben felmerült egyfajta európai modell büntető törvénykönyv megalkotásának lehetősége. Magát az ötletet sokáig csak fontolgatták és 1996-ban bízták meg vele Ulrich Sieber professzort. A cél egy olyan minta létrehozatala volt a nemzetközi, transznacionális bűncselekmények vonatkozásában, amely alapján a szuverén jogalkotók egymáshoz közel álló szabályokat hozhatnak létre. Ennek elnyerése, hogy nincs szükség nemzetközi egyezményekre, így azok kényes részei kikerülhetnek.
- Ettől komplexebb szemléletű munka az 1997-ben elkészült, majd 2000-ben átdolgozott Corpus Iuris Europae, mely az anyagi kérdéseken túl eljárásjogi és végrehajtási kérdéseket is taglal.

1.2. A nemzetközi büntető bírósághoz kialakulása, fejlődése¹⁶

Az ókorban és a középkorban nem találhatók olyan elítélő intézmények, amelyek munkásságára a témakörben építkezni lehetett volna. Ellenkezőleg, a háborúkat lezáró békeszerződések gyakran tartalmaztak olyan elemeket, amelyek alapján a háború szokásaival és törvényeivel szemben cselekvő személyek büntetlenül maradtak. Kivétel volt, amennyiben a győztes fél az adott személyt elfogta és elítélte. A nemzetközi szokásjogban előfordultak olyan esetek, amikor is a felelősségre vonás állama több ország képviselőjével megalakuló ad hoc bíróságot hozott létre, tulajdonképpen ezek tekinthetők a nemzetközi büntető bírósághoz kialakulásának első nyomainak.

¹⁶ M. Nyitrai Péter - i. m. 52. oldaltól 73. oldalig

1.2.1. A középkortól a világháborúig

- Az első dokumentált nemzetközi jellegű büntető per az 1474-ben, Peter von Hagenbach ellen lefolytatott eljárás volt, amely során t egy ostrom előtt és alatt elkövetett bűncselekményeiért halálra ítélte a 28 fős álló, koalíciós országok és városok által felállított, ad hoc törvényszék.¹⁷

- Gustav Moynier, a nemzetközi Vöröskereszt Bizottság vezetője vetette fel elsőként, hogy nemzetközi büntető bíróság felállítása lenne indokolt.¹⁸ Elképzelése az volt, hogy a bíróságban szerepeljenek a hadviselő felek, továbbá semleges országok is, a büntetés végrehajtása pedig a fogvatartó ország feladata lett volna. A világ azonban még nem volt megérve ennek megvalósítására, elképzelése sajnos nem valósulhatott meg.¹⁹

- 1914 júliusában készült egy jelentés az 1912-13 évek balkáni háborúi kivizsgálásáról, azonban gyakorlati jelentősége már nem lehetett, az első világháború miatt.

- 1919-ben, Párizsban a győztes szövetséges és társult hatalmak arról is döntöttek, hogy létrehoznak egy kormányközi bizottságot a háború kirobbanásáért felelős személyek felkutatása, valamint a háború törvényeit és szokásait megsértő személyek felelősségének kivizsgálása végett. Az 1920-ban elterjesztett jelentés 895 személy felelősségre vonását indítványozta. Az első világháború után kötött különböző békeszerződések tartalmaztak rendelkezéseket a felelősségre vonás tárgyában, ténylegesen azonban (nemzetközi és nemzeti politikai okokból) nem került sor külön bíróság létrehozására ezen 895 fős felelőségre vonása kapcsán.

A szövetségesek végül átadtak egy listát Németországnak, melyben 45 fős szemben kezdeményezték, hogy a Birodalmi Legfelsőbb Bíróság előtt induljon eljárás. Ezt nevezi a szakirodalom „lipcsei pereknek”, és lefolyásukeredményesnek nem nevezhet.²⁰ 22 vádlott került ténylegesen bíróság elé, 12 marasztaló ítélet született, melyek közül a legsúlyosabb is csupán 4 év szabadságvesztés volt. Mindemellett a fórum hibás kiválasztása miatt ezen személyek is nemzeti hátszámítottak.

¹⁷ Kussbach Erich - i.m. 47. o.

¹⁸ Ennek előzménye az volt, hogy az 1870-71-ben vívott porosz-francia háború során mindkét fél számtalan esetben megszegte az 1864-ben kelt Genfi Egyezményben vállaltakat.

¹⁹ Kirs Eszter: A nemzetközi büntető bíráskodás története a második világháborút megelőzően. "Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium. Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai" Tomus 5/1. 2005. 283. o.

²⁰ u.o. 283. o.

- A Nemzetközi Jogi Egyesület 1922-ben, a Buenos Aires-ben tartott kongresszusán határozatban rögzítette, hogy egy nemzetközi büntet bíróság felállítása az igazságszolgáltatás érdekében szükséges és ezen terv megvalósítása sürgős.²¹
- 1926-ban a Nemzetközi Büntet jogi Társaság kidolgozott egy tervezetet egy nemzetközi büntet bíróság felállításáról.
- 1937-ben a Népszövetség egy terrorizmus-ellenes egyezmény vonatkozásában kívánt nemzetközi büntet törvényszékes létrehozni.
- A második világháború folyamán, 1942-ben a szövetségesek létrehoztak egy kormányközi, szerződéses alapokon nyugvó tényfeltáró testületet, a háborús bűnösök vizsgálata céljából. Munkájukhoz nem biztosították a személyi és anyagi feltételeket²², mégis sikerült 8.178 dossziényi információt összegyűjteni, 24.453 személy vonatkozásában. Munkájukat intézményesített felelősségre vonás nem követte, azonban több nemzet is felhasználta a begyűjtött adatokat, saját joga szerinti eljárásaiban.

A második világháború bűnösökének felelősségre vonása már nem maradhatott el. Eddig a pontig még léteztek általános amnesztiát engedő békeszerződések, záradékok, azonban az 1943-ban Churchill, Roosevelt és Sztálin által aláírt moszkvai deklaráció ezt az engedékenységet elvetette, és elírta, hogy azokat, akik felelősek a háború borzalmaiért, azokban az országokban vonják felelősségre, ahol szörnyeségeiket elkövették. Politikai okokból azonban kivették ebből a körből a „háborús bűnösök ügyét”²³. Az ügyeikre immáron elkerülhetetlenné vált egy nemzetközi büntet bíróság felállítása.

²¹ u.o. 293. o.

²² Az Egyesült Nemzetek Háborús Bűnösök Vizsgáló Bizottsága első elnöke, Sir Cecil Hurst, pár hónappal a bizottság létrehozását követően bejelentette, hogy a testület nem képes a feladatát elvégezni.

²³ Nagy-Britannia ugyanis statáriális, gyors kivégzéseket szeretett volna, formális, garanciákkal biztosított büntet eljárás helyett, megelvezve a lipcei perekben tapasztaltakat, vagy azt, hogy valamelyik bűnös pusztán büntethetőségi akadályra hivatkozhasson.

1.2.2. A Nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék²⁴

Az USA ragaszkodott a büntet eljárási garanciák tiszteletben tartásához, ezért megbízták Robert H. Jackson, az USA Szövetségi Legfelsőbb Bírósága egyik bíróját a vád amerikai képviselőjére és a többi nagyhatalommal való tárgyalásra²⁵. 1945 júniusában jelentést terjesztett el, mely nyomán először a potsdami értekezleten nyomatékosították a nagyhatalmak a háborús bűnösök bíróság elé állítására irányuló szándékukat, majd 1945. augusztus 8-án, Londonban egyezményt írtak alá a Nemzetközi Katonai Törvényszék létrehozásáról, amelynek székhelye a szimbolikus²⁶ jelentőségű Nürnberg lett. Az egyezményhez csatolt jegyzőkönyvben került rögzítésre a joghatóság, szervezeti rendet és az eljárási szabályokat részletező Statútum. Ez különösen nehéz területnek bizonyult az előkészítő munkálatok során, hiszen a common law, a kontinentális jog és a szocialista jog egyvelegét kellett létrehozni. Ebből adódóan alapvető probléma volt a bűncselekmények tényállási elemeinek meghatározása.

A vádban a következő bűncselekmények szerepeltek:²⁷

1. bűncselekmények végrehajtására és a világ feletti uralom megszerzésére irányuló bűnösség létrehozása
2. béke elleni bűncselekmények elkövetése, így támadó háború, valamint nemzetközi szerződésbe ütköző háború tervezése, előkészítése, kirobbantása és folytatása
3. háborús bűncselekmények, azaz a hadviselésre vonatkozó törvények és szokások megsértése, például a polgári lakosság kényszermunkára kötelezése, városok katonai ok nélküli elpusztítása, hadifoglyokkal való embertelen bánásmód
4. emberiség elleni bűncselekmények, vagyis embereknek a politikai, faji, vallási okból való üldözése, deportálása, rabszolgasorba vetése, elpusztítása

A joghatóság végső, hármasként való tagolása az első pontot nem tartalmazza, benne a béke elleni bűncselekmények, a háborús bűncselekmények és az emberiség elleni bűncselekmények szerepelnek.

²⁴ International Military Tribunal, IMT

²⁵ Kovács Tamás - i.m. 382. o.

²⁶ Takács Péter - Nehéz jogi esetek 41. o. Az IMT épülete, az Igazságügyi Palota a lebombázott város egyetlen épen maradt épülete volt.

²⁷ Takács P. - i.m. 41. o.

A Statútum az egyén felelősségére alapozta a büntető jogi felelősséget, mindemellett meghagyta a szervezetek elleni fellépés lehetőségét is. Személyi joghatósága kiterjedt minden olyan személyre és szervezetre, amely az Európai Tengelyhatalmak országainak érdekeit szolgálták.²⁸

Joghatósága az idősíkon nem lett pontosan tisztázva, a „háború előtt, vagy folyamán” kifejezés az 1933-1945 közötti cselekményekre enged következtetni. Az ítélkezéshez (mely négytagú testületben zajlott) a bírakat kizárólag a négy nagyhatalom adta, helyettes bírák megjelölésével biztosítva be részvételüket minden döntésben. A határozatképességhez mind a négy bírának jelen kellett lennie, elnököt maguk közül választottak. Határozatot szavazattöbbséggel hoztak, egyenlő szavazat esetén az elnök szavazata döntött.

Eredetileg 24 személy felelősségre vonásáról szólt a vádirat, ténylegesen 22 állt a Törvényszék elé, köztük Hitler kijelölt utódja, a légierő parancsnoka, Hermann Göring, a külügyminiszter Joachim von Ribbentrop, illetve több katonai és politikai csúcsofficer.²⁹ Természetesen, mivel a győztesek szervezték meg a bíróság létrejöttét és működésének szabályait, így ezen perek egyoldalúnak bizonyultak, nem került tárgyalásra németek ellen a szövetségesek által elkövetett bűncselekmények.

1945. október 1-jén hirdették ki az ítéleteket, amelyek ellen jogorvoslatnak helye nem volt³⁰. 3 felment ítélet mellett 12 vádlottat ítéltek halálra, a többieket pedig határozott idejű (10-20 év közötti tartamú) szabadságvesztésre. A Statútum elvi szinten rögzítette a tisztességes, pártatlan eljárás biztosítékaként a védőhöz való jogot. Az eljárás 20 német védőt egy külön listáról lehet kiválasztani. Ők csak a bíróságtól kapott irattanyagból dolgozhattak, saját kutatást külön kérésre sem végezhettek. Különösen problémás volt a német védőknek a saját jogrendszerüktől idegen jogintézmények, például a tanúk keresztkérdése, vagy a vádlott mint tanú meghallgatása.

A védelem érvelésében megjelent a nemzetközi büntető jogi pönalizáció hiánya, vagyis, hogy a védenceik 1945 előtt nem tudhatták, hogy megsértették a nemzetközi büntető jog valamely univerzális alapelvét. A bíróság válasza erre az volt, hogy a *nullum crimen sine lege* az igazságszolgáltatás egy alapelve, mely megengedi azoknak a tetteknek a

²⁸ Kovács Tamás - i.m. 388. o.

²⁹ Takács P. - i.m. 40. o.

³⁰ Kegyelemért fordulhattak ugyan a Szövetséges Ellenőrző Tanácshoz, azonban ez formalitásnak bizonyult, mert minden kérelem elutasításra került. (Lásd Takács P. - i.m. 44. o.)

megbüntetését, melyek explicit verbis nem voltak tiltva az elkövetés idején, de büntetlenül hagyása igazságtalan lenne.³¹

A Szövetséges Ellenrz Tanács 1945. december 20-án kelt, 10. számú rendelete felhatalmazást adott arra, hogy német állampolgárok ellen a megszállási övezeteikben büntet eljárást indítsanak, ezek voltak az úgynevezett nürnbergi kísér perek. Ezek az 1955-ig folyt perek azonban inkább mutatkoztak nemzeti, mintsem nemzetközi természet nek.

A nürnbergi és az azt kísér perek megosztották a közvéleményt³². Azon túlmen en, hogy enyhének, vagy szigorúnak tartották-e az ítéleteket, egyáltalán már a perek megindítása és lefolyása is ellentétes álláspontokat hozott létre. Egyesek szerint ugyanis politikai perek zajlottak, hiszen politikai koncepció alakította az eljárásokat, mások szerint rezsím-perek folytak, mivel ezen vádlottakon keresztül valójában egy egész rendszert ítélték el szimbolikusan.

Mindezen aggályok és kérdések mellett, ahogyan Takács Péter is aláhúzza, Nürnberg volt az els példa arra, amikor egy háborúban vesztes állam vezet inek felel sségét szabályos jogi eljárás keretében, nemzetközi bíróság el tt vizsgálták.³³

1.2.3. A Távol-keleti Nemzetközi Katonai Törvényszék³⁴

1946. január 19-én Douglas MacArthur, a távol-keleti régióban a Szövetséges Er k f parancsnokaként rendeletet bocsátott ki a Távol-keleti Nemzetközi Katonai Törvényszék

létrehozásáról, tokiói székhellyel. Tehát, ezen törvényszék nem szerz déses alapon jött létre, hanem egy f parancsnoki rendelettel³⁵. A testület 11 bíróból állt, elnöke Sir William Webb volt.

A vádlottak kiválasztása itt is gy ztési kiváltság volt, egészen konkrétan ez is a f parancsnok feladatai közé tartozott.³⁶ A szövetséges hader tagjai közül nem lett

³¹ Kis Norbert - Gellér Balázs: A nemzetközi b nceseletek hazai kodifikációja de lege ferenda, 370. o.

³² Takács P. - i.m. 47. o.

³³ Takács P. - i.m. 49. o.

³⁴ International Military Tribunal for the Far East, IMTFE

³⁵ Ennek ismét csak politikai indokai voltak, ugyanis az USA igyekezett a Szovjetunió befolyását a lehet legsz kebbre vonni.

³⁶ Takács Tamás - i.m. 395. o.

vádlott egyetlen személy sem. A joghatóság kérdései gyakorlatilag megegyeztek a nürnbergi pernél tapasztaltakkal.

Az itt lefolyt perek általában véve nem feleltek meg a tisztességes eljáráshoz való jog kívánalmainak, pl. két vádlott még az ítélelhirdetés előtt elhunyt. A perek 1946. május 3. napján kezdtek, 28 vádlottal 55 vádpont alapján. Az ítélelhirdetésre 1948. november 11-én került sor, felment ítélet nem született.

Létezett ugyan jogorvoslati lehetőség, de ez gyakorlatilag leszállt a felfelmentésnek a felfelmentés jogára. Megjegyzendő azonban, hogy végül a szabadságvesztésre ítélt személyek egyike sem töltötte ki büntetését, az 1950-es évek végére feltételesen szabadlábra helyezték őket.

Az említett körülmények kapcsán felmerült kételyek és ellentmondásos vélemények ellenére tény, hogy a nürnbergi és a tokiói katonai törvényszékek a háborús bűncselekmények és a humanitárius jog megsértésének az egyéni büntető jogi felelősségre vonása szempontjából a nemzetközi jog új korszakát nyitották meg.³⁷ Az itt lefektetésre került szabályok alapvető jelentőségűek voltak a nemzetközi büntető bíráskodás ezt követő történetében.

A fenti elzárások után, 1950-ben ismét kijelölésre került két személy a Nemzetközi Jogi Bizottság keretein belül, a nemzetközi büntető bíróság létrehozása tárgyában. Két eltérő nézet alakult ki annak az időszakra vonatkozásában, hogy indokolt-e már a bíróság létrehozatala.

Ezek közül az első igenlő választ adott, tehát, hogy szükséges is egy nemzetközi büntető bíróság felállítása, továbbá időszakra is. Ezzel szemben a másik álláspont nemleges választ adott. Utóbbinak volt az adott körülmények közepette igaza, mivel a nagyhatalmak különböző okokból nem kívántak egy független nemzetközi büntető jogi fórumot létrehozni.

Végül csak 1989-ben került újra az ENSZ elé a kérdés, majd az előkészítő munkálatok után az ENSZ VIII. B. Nemzeti Kongresszusa elismerte a Nemzetközi Büntető bíróság létrehozására való igény időszakrai segítségét.

³⁷ Jeney Petra: Szemelvények a Jugoszlávia területén elkövetett, a nemzetközi humanitárius jogot súlyosan sértő cselekmények megbüntetésére létrehozott Nemzetközi Törvényszék joggyakorlatából. Nemzetközi Jogi Olvasókönyv, Osiris Kiadó, Budapest 2002 - 843. o.

1.2.4. Az Ex-Jugoszláv Nemzetközi Büntető Törvényszék³⁸

A ENSZ Biztonsági Tanácsának 1992. évi 780. számú határozata az 1991-ben kirobbant jugoszláviai konfliktus során elkövetett cselekmények vizsgálatára létrehozta a Szakértői Bizottságát. Politikai okok miatt igyekeztek a munkájukat ellehetetleníteni, hiszen egyértelmű volt, hogy a konfliktusban érintett politikai vezetők felelőssége is a vizsgálat célpontjává válhat, így pl. az ENSZ részéről semmilyen komoly anyagi támogatást nem kaptak.

Ennek ellenére mintegy 65.000 oldalnyi dokumentum, videofelvételek, tömegsírok feltárása, stb. jelzi, hogy munkájuk eredményes volt. Az eredmények egyre inkább mutatták az érintett katonai és politikai vezetők felelősségét, ugyanakkor a térség stabilizálására ez veszélyt jelentett, ezért az ENSZ utasította a bizottságot a tevékenysége befejezésére. A Szakértői Bizottságának jelentése egy ad hoc nemzetközi büntető törvényszék létrehozására tett javaslatot. A törvényszék létrejött, de nem az elképzelt módon.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa a 808. számú határozatával létrehozta az Ex-Jugoszláv Nemzetközi Büntető Törvényszéket. Székhelye Hága lett, alapokmányát a 827. számú határozattal fogadták³⁹ el és f ügyszék nélkül, pénzügyi és bürokratikus nehézségekkel küzdve 1993. november 17-én kezdte meg működését.⁴⁰

A létrehozás jogi alapjaként az ENSZ Alapokmányát jelölték meg, mivel a törvényszék létrehozása a nemzetközi béke és biztonság helyreállításához, illetve fenntartásához szükséges. Létrehozatalának ez a módja lényegében két fontos okra vezethető vissza.⁴¹

Az első ilyen indok a gyorsaság volt, ugyanis nemzetközi szerződéses alapú bíróság esetén a szerződés részletes kidolgozása, elfogadása és legfőképpen a ratifikálása elhúzódó folyamatot eredményezett volna. A másik, hogy eddig a pontig a háború győztes hatalmai diktálták a felelősségre vonás szabályait, azonban ebben az esetben már a nemzetek közösségének akarata tükröződik az alapító határozaton.

³⁸ International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia, ICTY

³⁹ Magyarországon kihirdette az 1996. évi XXXIX. törvény a volt Jugoszlávia területén elkövetett, a nemzetközi humanitárius jogot súlyosan sértő cselekmények megbüntetésére létrehozott Nemzetközi Törvényszék Alapokmányából fakadó kötelezettségek végrehajtásáról

⁴⁰ Jeney Petra - i.m. 844. o.

⁴¹ Jeney Petra - i.m. 844. o.

Az alapokmány kimondja, hogy a törvényszékek elsőbbsége van az államok bíróságaival szemben, kérésre át kell az adott ügyet engedniük a törvényszék részére. Az ügyész pedig bármely információ alapján dönthet úgy, hogy hivatalból eljárást indít.⁴²

Hangsúlyozták a törvényszék felállításakor, hogy joghatósága csak azon cselekmények tekintetében áll fenn, amelyek a statútuma elfogadásakor már egyértelműen a nemzetközi szokásjog részét képezték.⁴³ Joghatóságába utalták azon, 1991. január 01. napjával kezdődő időszakban elkövetett cselekmények elbírálását, amelyeket természetes személyek a volt Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság területén, a nemzetközi humanitárius jogot súlyosan megsértve követtek el.⁴⁴ Nem mentesíti az elkövetőt a felelősség alól, ha a kormány, vagy előljáró parancsára cselekedett. Ez csupán enyhítő körülményként vehető figyelembe, ha az igazságosság úgy kívánja.⁴⁵

Habár a bizottságnak meg lett szabva, hogy 1994. április 30. napjáig fejezze be tevékenységét, a fő ügyész munkába lépésekor mégis rendelkezésére állt minden begyűjtött adat, így néhány hónapon belül 22 személy ellen emeltek vádat. A Törvényszék munkáját nehezítette, hogy a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság és a Boszniai Szerb Köztársaság kormányai joghatóságát nem ismerték el, továbbá megtagadták a háborús bűnösök felkutatására és átadására irányuló együttműködést.

A kilencvenes évek végére a törvényszék egy komoly ügyteherrel rendelkezett, nagy költségvetés és jelentős sikereket magáévá tudható bírói fórum lett.⁴⁶ A mai napig is aktív munkát végző testület legutóbb 2015. április 08. napján, az IT-05-88/2 számú "Srebrenica" ügyben szabott ki büntetést, nevezetesen Zdravko Tolimir bűnösségének megállapítása mellett életfogytiglani szabadságvesztést.⁴⁷

⁴² Wiener A. Imre - A Nemzetközi Büntető bíróság joghatóságáról. Magyar jog, 2001/8. 459. o.

⁴³ Kis Norbert - Gellér Balázs: A nemzetközi büntetőcselekmények hazai kodifikációja de lege ferenda, 371. o.

⁴⁴ Jenei Petra - i.m. 845. o.

⁴⁵ Jenei Petra - i.m. 846. o.

⁴⁶ Jenei Petra - i.m. 872. o.

⁴⁷ <http://www.icty.org/en/action/cases/4> (2016. február 23. napi állapotban)

1.2.5. A Ruandai Nemzetközi Büntet Törvényszék⁴⁸

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1994-ben a 935. számú határozatával Szakértői Bizottsága felállításáról döntött, a ruandai polgárháborúban történtek kivizsgálása végett. A háromtagú bizottság csupán négy hónapig tevékenykedhetett, ebből a terepen egy hetet tölthetett. A Biztonsági Tanács a 955. számú határozattal létrehozta a Ruandai Nemzetközi Büntet Törvényszéket, székhelyét több elképzelés után Arushába helyezték. Sajátos volt a létrehozatalához vezetett út, mert Ruanda nem volt a Biztonsági Tanács tagja, mégis beleszólást engedtek a tervezet szövegének alakításába. Ez több konfliktushoz is vezetett, mert például a szankciórendszerben mindenképp szerepeltetni kívánták a halálbüntetést, vagy problémás volt, hogy minden törzs a joghatósága alá került a törvényszéknek.

Érdekes megoldást választottak a vád képviselőire, ugyanis közös a fő ügyész és a Fellebbviteli Tanács a korábban ismertetett ICTY és az ICTR között. Ez a távolság és egyéb különbségek okán, végső soron nem volt jó döntés.

1.2.6. A Nemzetközi Büntet bíróság közvetlen elnökei

1992-ben a Nemzetközi Jogi Bizottság jelentést terjesztett el az állandó nemzetközi büntet bíróság alapokmány-tervezete vonatkozásában. A Közgyűlés helyeslése nyomán 1993-ra konkrét szövegtervezet készült, melyet (politikai aggodalmakra figyelemmel) 1994-ben módosítottak. A Közgyűlés a 49/53 számú határozatával ad hoc bizottságot állított fel, amely 1995-re jelentést készített.

A Közgyűlés az 50/46 számú határozattal a Nemzetközi Büntet bíróság létrehozataláért felkérte az Elnöki Bizottságot, melynek feladata az alapokmány-tervezet felülvizsgálata, és olyan módosítások végrehajtása, amelyek alkalmasak az államok közötti nézetkülönbségek feloldására. 1996-ban a mandátuma meghosszabbítását kérte a bizottság, melyet megkapott, továbbá a Közgyűlés az 1998. június 15-től július 17-ig tartó periódusra összehívta a diplomáciai konferenciát, melynek helyszíne Róma. A diplomáciai konferencián a 2124/1998. (V. 6.). Korm. határozat alapján Magyarország

⁴⁸ International Criminal Tribunal for Rwanda, ICTR

küldöttsége is részt vett. A magyar küldöttség a Statútum elfogadása mellett szavazott, 127 ország küldöttségével együtt⁴⁹.

Az El készítő Bizottság 1998. április 3-án 116 cikkkel álló, 173 oldalas szöveget fogadott el, melyet a Római Konferencia elé terjesztett. Az intenzív el készítő munka után, 1998. július 17-én megnyílt aláírásra a Római Egyezmény, mely az Állandó Nemzetközi Büntető bíróság Statútumát tartalmazza, hatályba pedig 2002. július 1-jén lépett.

Sajnálatos tény, hogy habár Magyarország aktívan szerepelt vállalt az el készítő tevékenységben és részese is a Statútumnak, hazánkban kihirdetni, vagy az új Büntető törvénykönyvvel összhangba hozni nem sikerült, ez a folyamat megdagadt az Országgyűlés szándéknyilatkozatánál⁵⁰ és Dr. Bárándy Péter akkori igazságügy-miniszter 2003-ban jegyzett T/4490. számú törvényjavaslatánál. Ugyan az akkori jogszabályi környezet több ponton ütközött a Statútum elvárásaival⁵¹, de az eltelt időben jelentős változások történtek.

Az Alaptörvény és az új Büntető törvénykönyv kidolgozása során pedig figyelembe kellett volna venni a magyar jogba történő beillesztés ideiglenes megoldott feladatát. Az elmaradt feladat megoldása lehet akár egy külön, a nemzetközi büntetőcselekményekről szóló törvény megalkotása is.⁵²

⁴⁹ T/4490. számú törvényjavaslat az Egyesült Nemzetek Diplomáciai Konferenciája által, a Nemzetközi Büntető bíróság Rómában, 1998. július 17-én elfogadott Statútumának kihirdetéséről, Indokolás 1. pont

⁵⁰ 72/2001. (XI. 7.) OGY határozat a Nemzetközi Büntető bíróság Statútumának megerősítéséről

⁵¹ Wiener A. Imre - A Nemzetközi Büntető bíróság joghatóságáról. Magyar jog, 2001/8. 460. o.

⁵² Kis Norbert - Gellér Balázs: A nemzetközi büntetőcselekmények hazai kodifikációja de lege ferenda, 365. o.

II. fejezet

2.1 A Római Statútum

A Nemzetközi Büntető bíróságot tehát a Római Statútum hozta létre, mely a saját hatályba lépéséről úgy rendelkezik, hogy a hatvanadik állam megerősít, elfogadó, jóváhagyó vagy csatlakozási okiratának (az ENSZ főtitkáránál történő) elhelyezése utáni hatvan napot követő hónap első napján lép hatályba. Mivel a 60. megerősítő okirat letétbe helyezése 2002. április 11. napján megtörtént, a Statútum 2002. július 1. napján hatályba lépett. A taglétszám azóta megduplázódott és 2015. április 1. napjával már 123 részes állama van.⁵³

Az alapokmány preambuluma és több fejezetre tagolódik. A preambulumban hangsúlyozza, hogy az ICC a nemzeti büntető joghatóság kiegészítője, így mivel a belső jog számos pontját érinti, nem elég csupán kihirdetni, be kell építeni a nemzeti jogrendszerbe⁵⁴.

Az első fejezetben rögzítik, hogy a bíróság jogi személyiséget nyert állandó intézmény, mely a legsúlyosabb nemzetközi bűntetteket elkövető személyek fölötti ítélezésre hivatott⁵⁵, a nemzeti büntető bírósággal kiegészítőjeként. Fontosnak tartották már az alapokmányban szerepeltetni az ENSZ-szel való kapcsolatot, ezért a bíróságot megállapodás formájában az ENSZ-hez. Ez azért is volt kiemelten fontos, mert egy állandó büntető bíróságnál kritérium, hogy ne ENSZ határozattal, vagy főparancsnoki rendelettel hozzák létre, mint az ad hoc törvényszékeket, hanem nemzetközi szerződéssel.

A bíróság jogértelmezési, jogalkalmazási tevékenységét hivatott segíteni egy külön dokumentum, a Bűncselekmények Tényállási Elemei, melyet a Részes Államok Közgyűlése kétharmados szavazattöbbséggel fogadhat el, illetve módosíthat. A Statútum ezen külön dokumentumra is hivatkozik⁵⁶, bár a „segíti” kifejezés használata azt jelzi, hogy az abban foglaltak mégsem kötelezőek, csupán irányadóak.

⁵³https://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/about%20the%20court/icc%20at%20a%20glance/Pages/icc%20at%20a%20glance.aspx (2016. február 24. napi állapotban)

⁵⁴ Wiener A. Imre - A Nemzetközi Büntető bíróság joghatóságáról. Magyar jog, 2001/8. 457. o.

⁵⁵ Római Statútum 1. cikk

⁵⁶ Római Statútum 9. cikk

A statútum 51. cikke rendelkezik a több részletkérdést szabályozását tartalmazó, Eljárási és Bizonyítási Szabályok címet viselő, külön dokumentumról. A szabályanyag tartalmát a Részes Államok Közgyűlése szavazta meg, módosítását kezdeményezheti bármely részes állam, a bírák abszolút többsége, de akár a fűgyész is.

A bíróság a munkája során a következő jogforrásokat alkalmazza:

- (a) Elsődleges a Statútum, a Bűncselekmények Tényállási Elemei, valamint az Eljárási és Bizonyítási Szabályok.
- (b) Másodsorban, adott esetben alkalmazandó egyezményeket és a nemzetközi jog alapelveit és szabályait.
- (c) Ha ez nem lehetséges, a világ jogrendszereinek nemzeti szabályaiból levezetett általános jogelveket, ha ezek a jogelvek nem ellentétesek a jelen Statútummal, a nemzetközi joggal, továbbá a nemzetközileg elismert normákkal és követelményekkel.

A döntések meghozatala során deklaráltan szerepet kapnak a bíróság korábbi döntései és az azokban megtestesülő korábbi jogértelmezése. Azonban a jogforrások alkalmazásának és értelmezésének összhangban kell állnia a nemzetközileg elismert emberi jogokkal, és nem lehet hátrányosan megkülönböztető.

A Statútumban rögzítésre kerültek a fűgyész igazságszolgáltatási garanciák, mint az ártatlanság védelme, a védelemhez való jog, a nullum crimen sine lege, stb.

A Statútum hatálya

Az időbeli hatály vonatkozásában itt már markánsabb határvonallal találkozhatunk, mint az IMT esetében, ugyanis az ICC joghatósága csak a Statútum hatálybalépése után elkövetett bűntettek terjed ki.

A joghatóság gyakorlása előfeltétele, hogy az érintett állam részese legyen a Statútumnak, egyéb esetben külön nyilatkozatban kell elfogadnia a bíróság joghatóságát. Utóbbi esetében így lehetőség nyílik arra, hogy csak eseti jellegű legyen a bíróság joghatóságának az elfogadása. A végső cél persze az, hogy valamennyi állam alávesse magát az ICC joghatóságának, mert ez érdeken múltan a leghatékonyabban a folyamatos és hosszútávú békét.

Az ICC felépítése

A Bíróság a következő szervekre tagozódik⁵⁷:

(a) Az Elnökség, amely áll egy elnökből, valamint egy első és egy második helyettesből, akiket a bírák maguk közül választanak. 2015. március 11-től, három évig az elnök az argentinai Silvia Alejandra Fernández de Gurmendi⁵⁸.

(b) A három kollégium: A Fellebbviteli Kollégium az elnökből és négy bíróból áll, az Első fokú Kollégiumot és a Tárgyalás-előkészítő Kollégiumot pedig egyenként legalább hat bíró alkotja. A bírák ezekbe történő beosztásának alapjául az egyes Kollégiumok feladatának jellege, valamint a bírák képesítése és tapasztalatai szolgálnak. Minden Kollégium megfelelő arányban tartalmaz büntető anyagi- és eljárásjogi, valamint nemzetközi jogi szaktudású bírót.⁵⁹

(c) A Független Ügyészség, mely nem csak a vád képviselétéért felelős, hanem a nyomozás lefolytatásáért, továbbá az átadott ügyekre, és a Bíróság joghatóságába tartozó büntetésekre vonatkozó minden megalapozott információ fogadásáért, megvizsgálásáért. A Független Ügyészség tagjai függetlenek, így nem kérhetnek, és nem fogadhatnak el külső utasításokat. Szintén a Részes Államok Közgazdálkodási Választja titkos szavazással, 9 évre a Független Ügyészt és az általa jelölt helyetteseit. 2012. június 15. napjától a Független Ügyész a gambiai Fatou Bensouda⁶⁰.

(d) A Hivatal, amely felelős a bíróság nem igazságszolgáltatási jellegű, adminisztratív működésének biztosításáért, a bíróság kiszolgálásáért. A Hivatal vezetését a bírák választják 5 évre, ezen tisztséget jelenleg a holland Herman von Hebel látja el.⁶¹

A bíróság szervezetéhez tartozik továbbá az Áldozatok Képviselőinek Hivatala és a Védelem Képviselőinek Hivatala. Adminisztratív kérdések vonatkozásában ugyan a Titkárság alá tartozónak minősülnek, de tevékenységük vonatkozásában viszont független szervekként működnek.

A Nemzetközi Büntető bíróság 18 bíróból áll, a bírácoknak különböző állampolgároknak kell lenniük, ket a részes államok jelölik saját állampolgáraik közül, és a Részes Államok Közgazdálkodási Választja, 9 évre. Hazánk képviselőjében dr. Kovács Péter, korábbi

⁵⁷ Római Statútum 34. cikk

⁵⁸ <https://www.icc-cpi.int - Presidency>

⁵⁹ Római Statútum 39. cikk 1. pont

⁶⁰ <https://www.icc-cpi.int - Office of the Prosecutor>

⁶¹ <https://www.icc-cpi.int - Registry>

alkotmánybíró 2015-től az ICC bírójának⁶², a tárgyalás-el készítő kollégium tagja⁶³. A bírák függetlenek és nem folytathatnak olyan tevékenységet, amely összeférhetetlen, vagy kétséget kelt a függetlenségük vonatkozásában. A bíró nem vesz részt olyan ügy elbírálásában, amelyben pártatlansága bármely okból indokoltan kétségbe vonható, ilyen esetben kérelmére az Elnökség mentesítheti, továbbá a f ügyész, a gyanúsított vagy a vádlott kérelmére pedig kizárhatja.

A Bíróság hivatalos nyelvei az angol, az arab, a francia, a kínai, az orosz és a spanyol nyelv, munkanyelvként az angolt és a franciát használják.

A Statútumban több helyen is szerepelnek garanciális jellegű rendelkezések, azonban a III. fejezet tartalmazza az általános büntető jogi alapelveket. A nullum crimen sine lege elv beiktatásának szükségessége relatív kevés vita árán, a konferencia legtöbb delegáltjának egyetértésével került a Statútumba⁶⁴. Megjelenik a nulla poena sine lege, az egyén (természetes személy) büntető jogi felelőssége, a 18 év alatti személyek fölötti joghatóság kizárása. Külön és meg lehet sen részletesen⁶⁵ nyert szabályozást a parancsnokok és más elöljárók felelőssége. A Bíróság joghatósága alá tartozó bűntettek nem évülnek el⁶⁶.

Az V. fejezet taglalja a nyomozás és a büntető eljárás alapkérdéseit. Alapvetésként a f ügyész kezébe helyezi a döntést a nyomozás megindítása kérdésében, így neki kell vizsgálnia, hogy alaposan feltehető-e, hogy történt a bíróság joghatóságába tartozó bűncselekmény, hogy az ügy elfogadható-e, továbbá, hogy a cselekmény súlyára és a sértettek érdekeire tekintettel, alapos okkal feltehető-e, hogy a nyomozás az igazságszolgáltatás érdekét szolgálná. Ha úgy dönt, hogy az eljárás megindítása nem megalapozott és döntését kizárólag ezen harmadik okra alapítja, akkor értesíti a tárgyalás-el készítő tanácsot. A nyomozás elrendelése sem jelenti automatikusan a felelősségre vonást, ugyanis ha a nyomozás végeztével a f ügyész nem látja megalapozottnak az eljárás folytatását, indokolt határozattal erről is dönthet. A f ügyész utóbb, új tényekre vagy információkra alapozva bármikor felülvizsgálhatja a nyomozás

⁶² <http://www.kormany.hu/hu/kulgaszdasagi-es-kulugyminiszterium/hirek/kovacs-peter-volt-alkotmanybiro-a-nemzetkozi-buntetobirosag-tagja> (2016. február 15. napi állapotban)

⁶³ <https://www.icc-cpi.int> - Chambers / Pre-Trial Division

⁶⁴ Kis Norbert - Gellér Balázs: A nemzetközi bűncselekmények hazai kodifikációja de lege ferenda. 369. o.

⁶⁵ Sántha Ferenc - Parancsnokok, elöljárók speciális felelőssége a nemzetközi büntető jogban, Kirs Eszter (szerk.) - Egységesezés és szétagolódás a nemzetközi büntető jogban, 52.o.

⁶⁶ Római Statútum 29. cikk

vagy a büntet eljárás megindításáról vagy a megindítás megtagadásáról hozott határozatát.

A f ügyész a nyomozást, az igazság megállapítása érdekében minden olyan tényre és bizonyítékra kiterjeszti, amely a büntet jog felel sség megállapítása körében hasznos lehet.

Kiemelt szerepe van az eljárásban a tárgyalás-el készít tanácsnak, mely a nyomozáshoz szükséges utasításokat, parancsokat ad ki, a f ügyész megkeresése alapján letartóztatási parancsot, vagy idézést bocsát ki, ha szükséges, biztosítja a sértettek és a tanúk védelmét, felhatalmazza a f ügyészt, hogy részes állam területén meghatározott nyomozati cselekményeket végezzen el, továbbá együttm ködésre hívja fel az érintett államokat. A nemzetközi együttm ködés és a jogsegély olyan fontos területe a bíróság tevékenységének, hogy a Statútum külön fejezetet (IX.) szánt neki.

A hatodik fejezet a tárgyalás helyszíne címet viseli, de azon kívül, hogy meghatározza a bíróság épületében történ tárgyalást, mint alapesetet, rendelkezik arról is, hogy pl. a vádlottnak a tárgyaláson jelen kell lennie, hogyan zajlik a bizonyítás, hogyan kell a bíróság el tti rendzavarásokat szankcionálni, a büntetéseket kiszabni, stb.

A hetedik fejezet rendelkezik a büntetésekr l. Természetesen, megfelelően a modern kor követelményeinek, a halálbüntetés már nem megengedett büntetési nem. A legsúlyosabb büntetés a szabadságvesztés, ennek két lehet sége a határozott ideig tartó, melynek maximuma a 30 év, valamint az életfogytig tartó szabadságvesztés⁶⁷. Kis Norbert és Gellért Balázs azonban felhívja a figyelmet rá, hogy ezen a ponton nincs rendelkezés az egyes b n cselekményekhez tartozó speciális büntetési tételekre.⁶⁸

Emellett lehet ség van pénzbüntetés kiszabására, melynek mértékét az Eljárási és Bizonyítási Szabályok alapján határozzák meg, illetve a b n cselekményb l származó haszon, vagyon vagy vagyontárgyak elkobzására. Utóbbi független attól, hogy a b n cselekményb l közvetlenül vagy közvetve származik, azonban a jóhiszem harmadik felek jogainak sérelme nélkül lehet csak elrendelni.⁶⁹

⁶⁷ Római Statútum 77. cikk 2. pont

⁶⁸ Kis Norbert - Gellért Balázs: A nemzetközi b n cselekmények hazai kodifikációja de lege ferenda, 373. o.

⁶⁹ Római Statútum 77. cikk 2. pont

A jogorvoslati lehetőségek az ICC esetében már fejlettek és érdemi, ezen büntető eljárási garancia egy állandó bírói fórum esetében nélkülözhetetlen. A Statútum VIII. fejezete részletezi a fellebbezést és a felülvizsgálatot. Fellebbezéssel lehet élni eljárási, ténybeli, vagy jogi hiba esetén, továbbá az elítélt, vagy a nevében a f ügyész „bármely más okból, amely veszélyezteti az eljárás vagy a határozat tisztességét voltát, vagy hitelét”⁷⁰. A Statútum nem csak az eljárást befejező, érdemi döntések ellen enged meg a jogorvoslatot, hanem más, taxatív felsorolt határozatok esetén is, tehát a megfellebbezhető döntések köre széles. A különböző fellebbezések elbírálására fellebbviteli tanács jogosult.

Felülvizsgálatot három esetben kérhet az elítélt (vagy halála esetén más, meghatározott személy)⁷¹. Első, ha olyan új bizonyítékot találtak, amely az eljárásban nem állt rendelkezésre és valószínűsíti az eredeti ítélet lényegesen eltérő ítélet meghozatalát. Második, ha olyan új tényeket állapítottak meg, amelyek szerint az ítélet hamis, koholt vagy hamisított bizonyítékon alapul. A harmadik ok, ha bizonyítást nyer, hogy egy vagy több bíró, aki részt vett a büntetés megállapításában, vagy a vádpontok megerősítésében, az adott ügyben súlyos jogsértést vagy olyan súlyos kötelességszegést követett el.

Az egyes államok külön jelzik a bíróság részére, ha hajlandóak részt venni a büntetések végrehajtásában. Ezen államok közül a Statútum X. fejezete alapján a bíróság ügynökként kiválasztja, hogy melyik államot jelölje ki a büntetés-végrehajtási feladatok ellátására. A XI. fejezet szerint létrehozatalra került a Részes Államok Közigyelése, a XII. fejezet pedig a költségek viselését szabályozza.

A záró rendelkezések között kikötésre került, hogy a Statútumhoz nem lehet fenntartást fenni. A hatálybalépést követően 7 éven belül felülvizsgálati konferenciát hívnak össze.

⁷⁰ Római Statútum 81. cikk

⁷¹ Római Statútum 84. cikk 1. pont

2.2 A Nemzetközi Büntet bíróság működése

2.2.1. Az eljárás megindítása

A Statútum meghatározza azt is, hogy maga az eljárás három módon indulhat meg⁷²:

1. A tagállam (ezalatt a Római Statútumban részes államot értve) a saját helyzetét utalja a f ügyész elé. Erre ezidáig négy állam vállalkozott, a Kongói Demokratikus Köztársaság, Uganda, a Közép-afrikai Köztársaság és Mali⁷³. Mind a négy állam afrikai ország.
2. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa utalja a f ügyész elé a helyzetet (Wiener ezt a Biztonsági Tanács önálló feljelentési jogának nevezi⁷⁴). Erre Darfúr (Szudán) és Líbia esetében került sor és külön érdekesség, hogy mindkét esetben olyan államról van szó, amelyek nem részes államai a Statútumnak⁷⁵.
3. A f ügyész indítja meg az eljárást. Ezt az esetet a Statútum eredeti szövege „proprio motu” néven említi, melyre (a már hivatkozott) T/4490. számú törvényjavaslat a hivatalosnak javasolt magyar fordításban a „hivatalból” kifejezést használja. A hivatalbóli eljárásnak azonban a Büntet eljárásról szóló törvény megadja a fogalmát és ebben kötelezettségként írja le az eljárás megindítását, ezzel szemben a „proprio motu” diszkrecionális jogkörre támaszkodik, azaz a f ügyésznek csak lehetősége nyílik rá, de nem kifejezett kötelessége eljárást kezdeményezni⁷⁶. Ilyen módon indult meg a kenyai és grúziai szituációk ICC általi vizsgálata.

Fontos kitétel, hogy minden eljárásban kizárólag helyzeteket utalhatnak a f ügyész elé, konkrét ügyeket nem. Mindhárom esetben aláhúzza a Statútum, hogy feltehető, hogy egy, vagy több olyan bűntett követtek el, amely bele tartozik a bíróság joghatóságába. A tagállam által elterjesztett esetben a tagállam megjelöli az ügy lényeges körülményeit, és csatolja a rendelkezésére álló bizonyító dokumentumokat, „kérve a f ügyészt, hogy vizsgálja ki az ügyet annak eldöntésére, hogy egy vagy több meghatározott személy ellen kell-e vádat emelni ezen bűntettek elkövetése miatt”⁷⁷.

⁷² Római Statútum 13. cikk

⁷³ [https://www.icc-cpi.int/Situations and cases](https://www.icc-cpi.int/Situations_and_cases) (2016. február 21. napi állapotban)

⁷⁴ Wiener A. Imre - A Nemzetközi Büntet bíróság joghatóságáról. Magyar jog, 2001/8. 460. o.

⁷⁵ [https://www.icc-cpi.int/Situations and cases](https://www.icc-cpi.int/Situations_and_cases) (2016. február 21. napi állapotban)

⁷⁶ Ádány Tamás Vince doktori értekezése, 135-136. o.

⁷⁷ Római Statútum 14. cikk

A f ügyész az ügy uraként, a rendelkezésére álló adatok alapján dönt már egyáltalán a nyomozás megindításának a szükségességéről is. Ahogy arra korábban is hivatkoztam, a Statútum V. fejezete el írja, hogy a nyomozás megtagadása esetén indokolt határozatot köteles hozni, de ennek megtétele esetén is bármikor dönthet úgy újabb információk birtokában, hogy a nyomozást mégis megindítja.

A nyomozás megindításának kérdéskörében vizsgálnia kell a rendelkezésre álló információk valódiságát, ehhez pedig - ha szükséges - még a nyomozás megindítását megelőző kiegészítő információt kérhet államoktól, az ENSZ-t l, de bármely más, megbízhatónak ítélt forrásból, továbbá lehet sége van arra is, hogy a bíróság székhelyén írásbeli vagy szóbeli tanúvallomásokot vegyen fel. A f ügyész ezek során arra kell keresse a választ, hogy alaposan feltehető-e, hogy történt a bíróság joghatóságába tartozó b nccselekmény és hogy az ügy elfogadható-e. Például az elfogadhatóság hiánya miatt sz nt meg Abdullah Al-Senussi ezredes, a Líbiai Fegyveres Er k egyik parancsnoka ügye.⁷⁸

Az elfogadhatóság kérdésében a Statútum negatív oldalról közelíti meg a problémakört, meghatározva, hogy mi az, ami nem fogadható el⁷⁹:

- a) Az ügyben nyomozást, vagy büntet eljárást indított egy olyan állam, aki joghatósággal rendelkezik. Ez alól az eset alól kivételt képez, ha a bíróság úgy ítéli meg, hogy ez az állam nem hajlandó, vagy nem képes a nyomozás, vagy a büntet eljárás megfelelő lefolytatására.
- b) A joghatósággal rendelkező állam úgy határozott, hogy nem indít büntet eljárást az érintett személy ellen. Kivétel, ha ennek a döntésnek az állt a hátterében, hogy az állam nem hajlandó vagy nem képes a megfelelő büntet eljárás lefolytatására.
- c) Az érintett személyt már felel sségre vonták. A többszöri eljárás tilalmának alapelvét azonban indokolt áttörni, ha a korábbi eljárás színlelt, tehát pusztán azt a célt szolgálta, hogy megvédjék az érintett személyt a tényleges büntet jogi felel sségre vonás alól; olyan indokolatlan késedelem következett be, amely összeegyeztethetetlen a kérdéses személy bíróság elé állításának szándékával; vagy a lefolytatott eljárás nem felelt meg a tisztességes, független, pártatlan eljárás szabályainak.
- d) Az ügy súlya nem indokolja a Bíróság további eljárását.

⁷⁸ [https://www.icc-cpi.int/Situations and cases / ICC-01/11 számú ügycsoport](https://www.icc-cpi.int/Situations_and_cases/ICC-01/11_számu_ügycsoport)

⁷⁹ Római Statútum 17. cikk

2.2.2. A nyomozás

Amennyiben a f ügyész amellet foglal állást, hogy szükséges a nyomozás elrendelése, úgy kérelmet nyújt be a tárgyalás-el készít tanácshoz, melyhez csatolja a kérelmét alátámasztó dokumentumokat. Habár a nyomozás elrendelését a f ügyésznek kérelmeznie kell és így elképzelhet, hogy a tanács a nyomozás megindítását megtagadja, a Statútum ezzel nem zárja ki végleg a nyomozás megindításának lehet ségét. A f ügyész által hozott nyomozás megtagadásáról szóló határozatnál említettekhez hasonlatosan, a tárgyalás-el készít tanács által hozott ilyen határozat esetére is úgy rendelkezik, hogy kés bb a f ügyész ugyanarra az ügyre vonatkozó, új tényeken vagy bizonyítékokon alapuló, újabb kérelmet nyújthat be⁸⁰.

A tárgyalás-el készít tanács a f ügyész megkeresésére megteszi a megfelelő intézkedéseket annak érdekében, hogy biztosítsa az eljárás hatékonyságát, tisztességes lefolytatását. Ide tartozik:

- (a) Az eljárás menetére vonatkozó ajánlások vagy rendelkezések kiadása.
- (b) Az eljárásról jegyz könyv készítésének elrendelése.
- (c) Szakért kirendelése jogsegély érdekében.
- (d) A véd részvételének engedélyezése, véd kirendelése a védelem ellátására és az adott személy érdekeinek képviselésére.
- (e) Bíró kijelölése abból a célból, hogy kísérje figyelemmel az eljárást, és javaslatokat tegyen, vagy utasításokat adjon a bizonyítékok gy jtése és megóvása, valamint a személyek kihallgatása tekintetében.
- (f) Olyan más intézkedések megtétele, amelyek a bizonyítékok gy jtése vagy megóvása céljából szükségesek.

A f ügyész megkeresésére olyan a tárgyalás-el készít tanács olyan utasításokat és parancsokat bocsáthat ki, amelyek szükségesek lehetnek a nyomozás céljaira. Ha szükséges, biztosítja a sértettek és a tanúk, továbbá a nemzetbiztonsági adatok védelmét. A tárgyalás-el készít tanács jogkörébe tartozik annak az engedélyezése, hogy a f ügyészt a Statútum valamely részes állama területén meghatározott nyomozati cselekményeket végezzen el. Az érintett államokat pedig együttm ködésre hívhatja fel, annak érdekében, hogy azok megtegyék a biztosító intézkedéseket az elkobzás végrehajtása céljából.

⁸⁰ Római Statútum 15. cikk 5. pont

A nyomozás feladata az igazság megállapítása érdekében minden olyan tény és bizonyíték beszerzése, amely a büntető jogi felelősség megállapítása szempontjából releváns. A fő ügyésznek figyelembe kell vennie mind a bűnösség mellett és mind a bűnösség ellen szóló bizonyítékokat.

A Statútum részletesen sorolja fel a nyomozás során meglévő fő ügyészi jogosítványokat:⁸¹

- (a) bizonyítékokat gyűjthet és vizsgálhat meg
- (b) beidézheti és kihallgathatja a nyomozás alá vont személyeket, sértetteket és tanúkat
- (c) bármely állam, kormányközi szervezet, illetve legmechanizmus együttműködését kérheti;
- (d) ezekkel egyezséget vagy megállapodást köthet
- (e) kötelezettséget vállalhat dokumentumok, információk titokban tartására
- (f) megteszi a szükséges intézkedéseket, vagy kéri azok megtételét az információk titkosságának, a személyek védelmének vagy a bizonyítékok megszerzésének érdekében.

⁸¹ Római Statútum 54. cikk 1. pont.

2.3. Az ICC hatáskörébe tartozó bűncselekmények

A bíróság joghatósága a Római Statútum 5. cikke szerint négyes felosztáson nyugszik:

1. a népirtás bűntette
2. az emberiség elleni bűntettek
3. a háborús bűntettek
4. az agresszió bűntette

A felsorolást követően a Statútum maga vezet be egy szigorú korlátozást, ugyanis elírja, hogy az agresszió vonatkozásában szükséges a fogalom és a feltételek meghatározása.

2.3.1. Népirtás

A Statútum a 6. cikkben, a népirtás bűntettét, (amelyet a külföldi szakirodalom a „bűncselekmények legsúlyosabbika”, az „emberi gonoszság csúcspontja” kifejezésekkel illet,⁸²) a következőképpen határozza meg:

„A jelen Statútum alkalmazásában, a népirtás bűntette alatt bármelyik következő cselekmény értendő, amelyet valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport, mint olyan, teljes vagy részleges megsemmisítésének szándékával követnek el:

- (a) csoport tagjainak megölése;*
- (b) csoport tagjai testi vagy lelki épsége elleni súlyos sérelem okozása;*
- (c) csoportnak szándékosan olyan életfeltételek közé kényszerítése, amelyek a csoport teljes vagy részleges fizikai megsemmisülését okozhatják;*
- (d) olyan intézkedések foganatosítása, amelyek célja a csoporton belüli születések meggátolása;*
- (e) csoport gyermekeinek más csoporthoz való elhurcolása.”⁸³*

Habár a genocídium kifejezés csak a XX. században terjedt el, a népirtás, azaz egész népek, népcsoportok kiirtása egyidőben az emberei társadalom kialakulásával. A Nürnbergi, illetve a Távol-keleti Nemzetközi Katonai Törvényszékek statútumai nem tartalmazták ezen tényállást, először az ENSZ 1948. évi egyezményében⁸⁴, az

⁸² Sántha Ferenc: A népirtás bűncselekményének néhány problematikus kérdéséről, Bűnügyi Tudományi Közlemények 8. 157. o.

⁸³ T/4490 sz. törvényjavaslat

⁸⁴ Magyarországon kihirdette: 1955. évi 16. tvr. a népirtás bűntettének megelőzése és megbüntetéséről tárgyában 1948. évi december 9. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről

úgynevezett Genocídium Egyezményben nyert szabályozást.⁸⁵ A Statútum népirtás-fogalma, valamint Magyarországon a Büntető Törvénykönyvben megjelenő fogalom szinte szó szerint azonos.

A népirtás olyan bűncselekmény, amely egy viszonylag hosszabb folyamat eredményeképpen tud megvalósulni és folyamatát a szakirodalom a következő szakaszokra osztja⁸⁶:

- a célcsoport meghatározása,
- a potenciális áldozatok nyilvántartásba vétele,
- az áldozatok megjelölése, diszkriminálása,
- vagyoni korlátozások bevezetése, vagyonelkobzás,
- foglalkozásoktól, szakmáktól eltiltás, módszeres elszigetelés,
- tömeges, tervszerű kiirtás.

A bűncselekmény megvalósulásához az szükséges, hogy a)–e) pontokig meghatározott alapcselekményeket, az úgynevezett védett csoport sérelmére kövessék el, azaz valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport sérelmére.⁸⁷ A legtöbb vitát kiváltó eleme azonban a fogalomnak az, hogy a védett csoport teljes vagy részleges megsemmisítésének a szándéka is fenn kell, hogy álljon.⁸⁸

Az ICC előtt ezidáig egy ilyen ügy indult: (ahogy Sántha Ferenc a többször hivatkozott művében előrevetítette 2007-ben⁸⁹) a darfúri helyzet kapcsán indított ICC-02/05-01/09 számú ügyben Omar Hassan Ahmad Al Bashir, Szudán jelenleg is hivatalban levő elnökét 3 rendbeli népirtással vádolják⁹⁰, ebből

- 1 rendbeli csoport tagjainak megölése,
- 1 rendbeli csoport tagjai testi vagy lelki épsége elleni súlyos sérelem okozása,
- 1 rendbeli pedig csoportnak szándékosan olyan életfeltételek közé kényszerítése, amelyek a csoport teljes vagy részleges fizikai megsemmisülését okozhatják.

⁸⁵ Sántha Ferenc: i.m. 158. o.

⁸⁶ Sántha Ferenc: i.m. 159.o.

⁸⁷ Sántha Ferenc: i.m. 163. o.

⁸⁸ Sántha Ferenc: i.m. 169. o.

⁸⁹ Sántha Ferenc: i.m. 179. o.

⁹⁰ <https://www.icc-cpi.int/> - Situations and Cases / ICC-02/05 számú ügy

2.3.2 Az emberiesség elleni bűntettek

A terminológiával először az I. világháborút követően lehetett találkozni, 1915-ben a szövetséges hatalmak által kiadott Nyilatkozat használta először az „emberiesség elleni bűncselekmények” kifejezést⁹¹, majd szerepelt például a nürnbergi, vagy a tokiói statútumokban is.

A Statútum az emberiesség elleni bűntetteket a következőképpen szabályozza:⁹²

A jelen Statútum alkalmazásában az emberiesség elleni bűntettek alatt bármelyik következő cselekmény értendő, amelyet a polgári lakosság elleni átfogó vagy módszeres támadás részeként, a támadásról tudva követnek el:

- (a) szándékos emberölés;*
- (b) kiirtás;*
- (c) rabszolgaságba taszítás;*
- (d) a lakosság áttelepítése vagy erőszakos elhurcolása;*
- (e) bebörtönzés vagy a fizikai szabadság elvonásának más súlyos formája, a nemzetközi jog alapvető rendelkezéseinek megsértésével;*
- (f) kínzás;*
- (g) erőszakos közösülés, nemi rabszolgaságban tartás, prostitúcióra kényszerítés, kényszerterhesség, kényszer-sterilizálás, vagy a nemi erőszak bármely más, hasonlóan súlyos formája;*
- (h) bármely meghatározható csoport vagy közösség üldözése a 3. bekezdésben meghatározott politikai, faji, nemzeti, etnikai, kulturális, vallási, nemi, vagy más, a nemzetközi jog által egyetemesen tiltott egyéb ismérv alapján, a jelen bekezdésben írt bármely cselekménnyel, vagy a Bíróság joghatósága alá tartozó bármely más bűntettel kapcsolatban;*
- (i) személyek erőszakos elűntetése;*
- (j) az apartheid bűntette;*
- (k) más, hasonló jellegű, szándékosan nagy szenvedést, vagy a testi épség vagy a testi vagy a lelki egészség elleni súlyos sérelmet okozó embertelen cselekmények.*

⁹¹ Görgényi Ilona - Gula József - Horváth Tibor - Jacsó Judit - Lévay Miklós - Sántha Ferenc - Váradi Erika - Magyar büntető jog különös rész, Complex kiadó, 2013 - 22. o.

⁹² Római Statútum 7. cikk 1. pont

Nem elégzik azonban meg a Statútum szövege a fogalom meghatározásával, hanem szigorúan körül írja a lényeges fogalmi elemeket is.⁹³

Az 1. bekezdés alkalmazásában:

(a) A "polgári lakosság elleni támadás" olyan magatartást jelent, amely magában foglalja az 1. bekezdésben írt cselekmények polgári lakosság elleni sorozatos elkövetését, azon állam vagy szervezet politikájának végrehajtása vagy el segítése érdekében, amelynek célja az ilyen támadás;

(b) A "kiirtás" alatt értend különösen olyan életfeltételek szándékos el idézése, többek között a táplálékhoz és a gyógyszerhez jutás lehet ségét l való megfosztás, amely a népesség egy részének pusztulását okozhatja;

(c) A "rabszolgaságba tasztás" egy személy fölötti tulajdonjoghoz kapcsolódó valamelyik vagy valamennyi jogosítvány gyakorlását jelenti, köztük e jogosítványoknak az emberkereskedelemben való gyakorlását, különösen a n k és a gyermekek tekintetében;

(d) A "lakosság éttelepítése vagy er szakos elhurcolása" az el zés vagy más kényszerít intézkedés által érintett személyeknek er szakos áthelyezését jelenti a nemzetközi jogban elfogadott indokok nélkül olyan területr l, amelyen jogosan tartózkodnak;

(e) A "kínzás" rizetben vagy a vádlott ellen rzése alatt lév személynek szándékosan súlyos testi vagy lelki fájdalom vagy szenvedés okozását jelenti; nem min sül kínzásnak csupán a jogszer büntetésekkel járó, vagy azok által okozott fájdalom vagy szenvedés;

(f) A "kényszerterhesség" az er szakkal teherbe ejtett n jogellenes fogva tartását jelenti, a népesség etnikai összetételének megváltoztatása, vagy más súlyos nemzetközi jogsértés elkövetésének szándékával. Ez a meghatározás semmiképpen nem értelmezhet úgy, mint amely érinti a terhességre vonatkozó nemzeti jogszabályokat;

(g) Az "üldözés" csoport vagy közösség önazonossága miatt az alapvet jogoktól való szándékos és súlyos, a nemzetközi joggal ellentétes megfosztást jelenti;

(h) Az "apartheid b ntette" az els bekezdésben meghatározottakhoz hasonló embertelen cselekményeket jelent, amelyeket a módszeres elnyomás és egy faji csoport bármely más faji csoport vagy csoportok fölötti uralmának intézményesített rendszerében követnek el, a rendszer fenntartásának szándékával;

i) A "személyek er szakos eltüntetése" személyeknek valamely állam vagy politikai szervezet által, illet leg ezen állam vagy szervezet felhatalmazásával, támogatásával,

⁹³ Római Statútum 7. cikk 2. pont

vagy hozzájárulásával történő letartóztatását, fogva tartását, vagy elrablását jelenti, amely később nem ismeri el, hogy ezeket a személyeket szabadságuktól megfosztotta vagy megtagadja, hogy sorsukról, tartózkodási helyükről tájékoztatást adjon, azzal a szándékkal, hogy hosszabb időre elvonja tőlük a jog által biztosított védelmet.

A jelen Statútum alkalmazásában a "nem" fogalom mindkét nemet, a férfi és a női nemet társadalmi értelemben jelöli. A "nem" fogalomnak a Statútum alkalmazásában ettől eltérő jelentése nincs.

Az ICC előtt

- Bosco Ntaganda - egyebek mellett - 5 rendbeli emberiesség elleni bűncselekmények elkövetésével lett megvádolva (ezek között szerepel 1-1 rendbeli emberölés, erőszakos közöszörlés, nemi rabszolgaságban tartás, csoport üldözése, lakosság erőszakos elhurcolása).⁹⁴

- Callixte Mbarushimana - egyebek mellett - 5 rendbeli emberiesség elleni bűncselekmények elkövetésével lett megvádolva.⁹⁵

- A később szabadon bocsátott Mathieu Ngudjolo Chui - egyebek mellett - 3 rendbeli emberiesség elleni bűncselekmények elkövetésével lett megvádolva.⁹⁶

A fenti példák kifejezetten a kongói szituációhoz kapcsolódó ügyekben merültek fel, de ezen büntett a közép-afrikai, ugandai, darfúri, stb. szituációkban is gyakorta szerepel a vádpontok között.

2.3.3. Háborús büntettek

Ezen bűncselekményi kategória gyökerei már régebbre nyúlnak vissza, azonban a háborús büntettek körébe tartozó bűncselekmények köre ma is vitatott.⁹⁷ Mérföldkőnek számított az 1949. évi négy Genfi Egyezmény, majd az azt kiegészítő jegyzőkönyvek alkotta úgynevezett genfi jog. Az ICC Statútumában megjelen

⁹⁴ <https://www.icc-cpi.int/> - Situations and Cases / ICC-01/04-02/06 számú ügy

⁹⁵ <https://www.icc-cpi.int/> - Situations and Cases / ICC-01/04-01/10 számú ügy

⁹⁶ <https://www.icc-cpi.int/> - Situations and Cases / ICC-01/04-02/12 számú ügy

⁹⁷ Görgényi Ilona - Gula József - Horváth Tibor - Jacsó Judit - Lévay Miklós - Sántha Ferenc - Váradi Erika - Magyar büntető jog különös rész, Complex kiadó, 2013 - 29. o.

meghatározásra nyilvánvalóan hatással volt már az ICTY gyakorlata is, végleges formáját a következőképpen öltötte:⁹⁸

1. A Bíróság joghatósággal rendelkezik a háborús bűntettek vonatkozásában, különösen akkor, amikor ezeket a bűntetteket tervszerűen vagy politika részeként követik el, illetve legilyen bűntettek tömeges elkövetésének részei.

2. A jelen Statútum alkalmazásában a háborús bűntettek a következőket jelentik:

(a) Az 1949. augusztus 12-én kelt Genfi Egyezmények súlyos megsértései, azaz, bármely alábbiakban megjelölt cselekmény, ha a vonatkozó Genfi Egyezmény rendelkezései által védett személyek vagy tulajdon ellen követik el:

(i) Szándékos emberölés;

(ii) Kínzás, vagy embertelen bánásmód, ideértve a biológiai kísérleteket;

(iii) Súlyos szenvedések okozása, illetve leg a testi épség vagy az egészség súlyos károsítása;

(iv) Vagyontárgyak katonai szükséglet által nem indokolt, tömeges, jogellenes és önkényes elpusztítása és eltulajdonítása;

(v) Hadifoglyoknak, vagy más védett személyeknek ellenséges hatalom fegyveres erőinél való szolgálatra kényszerítése;

(vi) Hadifogoly vagy bármely más védett személy szándékos megfosztása a tisztességes és szabályos bírósági eljáráshoz való jogától;

(vii) Jogellenes áttelepítés vagy elhurcolás, illetve leg jogellenes fogva tartás;

(viii) Túszejtés;

(b) A nemzetközi jog keretében létrejött, a nemzetközi fegyveres konfliktusokra alkalmazandó jog és szokások egyéb súlyos megsértése, azaz bármely következő cselekmény:

(i) A támadásoknak szándékosan a polgári lakosság, mint olyan, vagy az ellenségeskedésben közvetlenül részt nem vevő polgári személyek elleni irányítása;

(ii) A támadásoknak szándékosan polgári létesítmények, azaz nem katonai célpontok elleni irányítása;

(iii) A támadásoknak az Egyesült Nemzetek Alapokmányával összhangban tevékenykedő humanitárius segély- vagy békefenntartó misszió személyzete, felszerelése, eszközei, egységei, vagy járművei elleni, szándékos irányítása, ha

⁹⁸ Római Statútum 8. cikk

azok jogosultak a polgári személyeknek vagy polgári létesítményeknek a fegyveres konfliktusok nemzetközi joga által biztosított védelemre;

(iv) Támadás szándékos indítása, azt tudva, hogy az adott támadás a polgári lakosság körében emberi életet követelhet, polgári személyek sérülését, polgári létesítményekben olyan kárt, vagy a természeti környezetben olyan nagy kiterjedés , hosszantartó és súlyos károsodást okozhat, amely összességében nyilvánvalóan túlzott mérték a várható tényleges és közvetlen katonai el nyökhöz képest;

(v) Olyan városok, falvak, lakóhelyek vagy épületek bármilyen módon történ támadása vagy bombázása, amelyek védtelenek, és nem katonai célpontok;

(vi) Olyan harcos megölése vagy megsebesítése, aki, miután letette fegyverét vagy nincs módja védekezni, feltétel nélkül megadta magát;

(vii) Békeköveti zászlónak, az ellenség vagy az Egyesült Nemzetek zászlójának vagy katonai jelvényeinek és egyenruhájának, továbbá a Genfi Egyezmények megkülönböztet jelzéseinek jogosulatlan használata, ha ennek következtében emberi életet oltanak ki, vagy súlyos személyi sérüléseket okoznak;

(viii) A megszálló hatalom által, közvetlenül vagy közvetve, saját polgári lakossága egy részének az általa megszállt területre szállítása, vagy a megszállt terület lakossága egészének vagy részének a területen belülrre, vagy azon kívülrre történ áttelepítése vagy hurcolása;

(ix) Támadások szándékos indítása vallási, oktatási, m vészeti, tudományos, vagy jótékony célú épületek, történelmi m emlékek, kórházak vagy olyan helyek ellen, ahol a betegeket és sebesülteket gy jtik össze, feltéve, hogy azok nem katonai célpontok;

(x) Az ellenfél hatalmában lév személyek olyan testi csonkításnak, vagy bármilyen orvosi vagy tudományos kísérleteknek történ alávetése, amelyeket az érintett személy orvosi, fogászati vagy kórházi kezelése nem indokol, és nem az érintett személyek érdekében hajtják végre, és amely az érintett személy vagy személyek halálát okozza, vagy egészségüket súlyosan veszélyezteti;

(xi) Az ellenséges nemzethez vagy hadsereghez tartozó személyek alattomos megölése vagy megsebesítése;

(xii) Annak kijelentése, hogy senki számára sincs kegyelem;

- (xiii) Az ellenség vagyontárgyainak elpusztítása vagy elvétele, kivéve, ha az elpusztítást vagy az elvételt a hadviselési szükségletek elkerülhetetlenül megkövetelik;
- (xiv) Az ellenség állampolgárai jogainak és kereseteinek az igazságszolgáltatás el tt érvénytelenné, felfüggesztetté vagy elfogadhatatlanná nyilvánítása;
- (xv) Az ellenfél állampolgárainak a hadvisel fél által arra történ kényszerítése, hogy a saját államuk elleni hadm veletekben részt vegyenek, még abban az esetben is, ha a hadvisel fél szolgálatában álltak a háború megkezdése el tt;
- (xvi) Városok és helységek fosztogatása, akkor is, ha rohammal vették be;
- (xvii) Méreg vagy mérgezett fegyverek használata;
- (xviii) Fojtó, mérges gázok, illetve minden hasonló folyadék, anyag vagy eszköz használata;
- (xix) Olyan golyók használata, amelyek az emberi testben szétterjednek vagy könnyen ellapulnak, például olyan golyók, amelyek kemény burka nem fedi teljesen a magot, vagy bemetszett golyók;
- (xx) Olyan fegyverek, lövedékek és anyagok, továbbá harci módszerek alkalmazása, amelyek jellegüknél fogva felesleges sérüléseket vagy szükségtelen szenvedést okoznak, vagy amelyek, a fegyveres konfliktusok nemzetközi jogának megsértésével, megkülönböztetés nélkül mindenkit sújtanak, feltéve, hogy ezek a fegyverek, lövedékek és anyagok, továbbá harci módszerek általános tilalom alatt állnak, és szerepelnek a jelen Statútum mellékletében, a 121. és 123. cikkek rendelkezései szerint elfogadott módosítások révén;
- (xxi) Az emberi méltóság súlyos megsértése, különösen a megalázó és lealacsonyító bánásmód;
- (xxii) A 7. cikk 2. bekezdésének (f) pontjában meghatározott er szakos közösülés, nemi rabszolgaságban tartás, prostitúcióra kényszerítés, kényszerterhesség, valamint a kényszer-sterilizáció, illet leg a nemi er szak bármely más olyan formája, amely a Genfi Egyezmények súlyos megsértésének is min sül;
- (xxiii) Polgári vagy más védett személy jelenlétének használata, bizonyos pontoknak, területeknek, vagy katonai er knek a katonai m veletekt l való megóvása érdekében;

(xxiv) Szándékos támadások olyan épületek, anyagok, egészségügyi egységek, szállítóeszköz és személyzet ellen történő irányítása, amely, a nemzetközi jognak megfelelően, a Genfi Egyezmények megkülönböztető jelzéseit használja;

(xxv) A polgári lakosság hadviselési módszerként való szándékos éheztetése, az életben maradáshoz nélkülözhetetlen dolgoktól való megfosztás révén, ideértve a Genfi Egyezmények szerinti segélyellátmányok szándékos akadályozását;

(xxvi) 15 éven aluli gyermekeknek a nemzeti fegyveres erők soraiba való behívása vagy besorozása, vagy az ellenségeskedésekben való aktív részvételük igénybevétele.

(c) Nem-nemzetközi fegyveres konfliktus esetén az 1949. augusztus 12-én kelt négy Genfi Egyezmények közös 3. cikkének súlyos megsértése, azaz, amennyiben bármelyik következő cselekményt olyan személy ellen követik el, aki nem vesz aktívan részt az ellenségeskedésekben, ideértve a fegyveres erők azon tagjait, akik letették a fegyvert és azokat, akik betegség, sebesülés, fogva tartás miatt, vagy bármely egyéb okból harcképtelenek:

(i) Az élet és személy elleni erőszak, különösen az emberölés minden tényállási esete, megcsonkítás, kegyetlen bánásmód és kínzás;

(ii) Az emberi méltóság megsértése, különösen a megalázó és lealacsonyító bánásmód;

(iii) Túszejtés;

(iv) Szabályszerűen megalakított és általánosan elengedhetetlennek tekintett igazságszolgáltatási biztosítékok alapján működő bíróság által elzetesen meghozott ítélet nélkül büntetések kiszabása és kivégzések végrehajtása;

(d) A 2. bekezdés c) pontja a nem-nemzetközi fegyveres konfliktusokra vonatkozik, ezért nem alkalmazható olyan belső rendzavarásokra és feszültségekre, mint például a zavargások, elszigetelt és szórványos erőszakos cselekmények, vagy más hasonló jellegű cselekmények.

(e) A nemzetközi jog kialakult rendszerében a nem-nemzetközi fegyveres konfliktusok jogának és szokásainak egyéb súlyos megsértése, azaz, bármely következő cselekmény:

(i) A támadásoknak szándékosan polgári lakosság, mint olyan, vagy az ellenségeskedésben közvetlenül részt nem vevő polgári személyek ellen irányítása;

- (ii) Szándékos támadások indítása olyan épületek, anyagok, egészségügyi egységek, szállítóeszköz, és személyzet ellen, amely a nemzetközi jog szerint a Genfi Egyezmények megkülönböztet jelzéseit használja;
- (iii) A támadásoknak szándékosan az Egyesült Nemzetek Alapokmánya szerint tevékenyked humanitárius segély- vagy békefenntartó misszió személyzete, felszerelése, eszközei, egységei, vagy járműve ellen irányítása, ha azok jogosultak a polgári személyeknek vagy polgári létesítményeknek a fegyveres konfliktusok nemzetközi joga által biztosított védelemre;
- (iv) Támadások szándékos indítása vallási, oktatási, művészeti, tudományos, vagy jótékony célú épületek, történelmi műemlékek, kórházak vagy olyan helyek ellen, ahol a betegeket és sebesülteket gyűjtik össze, feltéve, hogy azok nem katonai célpontok;
- (v) Városok és helységek fosztogatása, akkor is, ha rohammal vették be;
- (vi) A 7. cikk 2. bekezdésének (f) pontjában meghatározott erőszakos közöszlész, nemi rabszolgaságban tartás, prostitúcióra kényszerítés, kényszerterheresség, valamint kényszer-sterilizáció, illetve az erőszak bármely más formája, amely a négy Genfi Egyezmény közös harmadik cikke súlyos megsértésének is minősül;
- (vii) 15 éven aluli gyermekeknek fegyveres erőkhöz vagy csoportokhoz való behívása vagy besorozása, vagy az ellenségeskedésben való aktív részvételük igénybevétele;
- (viii) A polgári lakosság áttelepítésének elrendelése a konfliktussal összefüggő okok miatt, kivéve, ha azt az érintett polgári lakosság biztonsága vagy fontos katonai szükséglet indokolja;
- (ix) Az ellenséges nemzethez vagy hadsereghez tartozó egyének alattomos megölése vagy megsebesítése;
- (x) Annak kijelentése, hogy senki számára sincs kegyelem;
- (xi) A fegyveres konfliktus másik résztvevőjének hatalmában lévő személyek olyan testi megcsonkítása, vagy bármilyen orvosi vagy tudományos kísérleteknek történő alávetése, amelyeket az érintett személyek orvosi, fogászati vagy kórházi kezelése nem indokol, és azt nem az érintett személyek érdekében hajtják végre, és amely az érintett személy vagy személyek halálát okozza, vagy egészségüket súlyosan veszélyezteti;

(xii) Az ellenfél vagyontárgyainak elpusztítása vagy elvétele, kivéve, ha az elpusztítást vagy elvételt a hadviselési szükségletek elkerülhetetlenül kikényszerítik;

(f) A 2. bekezdés (e) pontja a nem-nemzetközi fegyveres konfliktusokra vonatkozik, ezért nem alkalmazható olyan bels rendzavarásokra és feszültségekre, mint például a zavargások, elszigetelt és szórványos er szakos cselekmények, vagy más hasonló jelleg cselekmények. Olyan fegyveres konfliktusok esetén alkalmazandó, amelyek egy állam területén folynak, és elhúzódó fegyveres konfliktus áll fenn a kormányzati szervek és szervezett fegyveres csoportok, illetve ilyen csoportok között.

Az ICC gyakorlatából ezen b n cselekményi kategória tekintetében mindenképp kiemelked a Thomas Lubanga Dyilo ellen folyt eljárás, mely során a gyermekkatonák miatt az afrikai hadurat 14 év szabadságvesztést szabott ki a testület.⁹⁹ De több rendbeli háborús b ntettel lett megvádolva a más említett Bosco Ntaganda, vagy Germain Katanga is és az emberiség elleni b ntettekhez hasonlóan a háborús b ntettek is s r bben el fordul a vádpontok között, hiszen majdnem az összes vizsgált szituációban felmerült.

2.3.4. Agresszió

Az agresszió egyik alkotóeleme az állam által megvalósított agressziós cselekmény, a másik oldalról pedig bele tartozik a természetes személy által megvalósított agresszió b ntette¹⁰⁰. Szorosan összekapcsolódik a már említett háborúindítás jogával (*ius ad bellum*), mert a történelmi fejl dés során els ként az államok felel ssége volt középpontban. Az ICC ugyanakkor az egyéni (nemzetközi büntet jogi) felel sség fóruma.

A fogalom fejl désének elején az 1924. évi genfi jegyz könyv agresszornak nevezte azt az államot, amely a jegyz könyvben meghatározott köteleességek megszegésével folyamodik a háború eszközéhez. Az agresszió fogalmának meghatározására tett els

⁹⁹ Részletesebben lásd III. fejezet 3.2.

¹⁰⁰ Sántha Ferenc: Néhány gondolat az agresszió b ntettének kriminalizálásával összefüggésben. In: Róth Erika (szerk.): Tanulmányok Dr. Dr. h. c. Horváth Tibor professzor emeritus 85. születésnapja tiszteletére. Miskolc, Bíbor Kiadó, 2012. 181-198. o.

kísérlet volt az 1933-ban a Szovjetunió és a vele szomszédos államok által alkotott Agresszió fogalmáról szóló egyezmény. Habár kevés részes állama volt, mégis történt az egyezmény értelmében vett agresszió, ugyanis Finnország 1939-es szovjet megtámadása után, a Szovjetunió kizárása során a Nemzetek Szövetsége ezen egyezményt is meghivatkozta.¹⁰¹

Az első olyan nemzetközi büntető jogi dokumentum, amely az agresszív háború kirobbantása, illetve folytatása miatt egyéni (nemzetközi) büntető jogi felelősségre is rendelkezett, a nürnbergi statútum volt. Ezt követően az ENSZ alapokmánya már általánosságban az erőszaktól való tartózkodást írta elő, majd a Nemzetközi Jogi Bizottság 1996. évi tervezete elválasztja az állam által megvalósítható agressziós cselekmény és az egyén által elkövetett agresszió bűntettének fogalmát.¹⁰²

Kiemelkedő jelentőség az agresszió fogalmának fejlődése útján az 1974-ben született 3314. (XXIX) számú ENSZ Közgyűlési határozat. Eszerint az agresszió:

„fegyveres erő alkalmazása valamely állam részéről egy másik állam szuverenitása, területi integritása vagy politikai függetlensége ellen, illetve az Egyesült Nemzetek Alapokmányával össze nem férhető bármely más módon (...)”.

Ilyennek tekintik különösen a következőket:

- egy állam fegyveres erői inváziót, támadást hajtanak végre más állam területe ellen, illetve ilyennek minősül mindenfajta katonai megszállás, bármilyen ideiglenes is, amely ilyen invázió vagy támadás következménye, vagy más állam területének erő alkalmazásával történő anektálása;
- egy állam fegyveres erőinek a másik állam területét érintő bombázása, vagy bármiféle fegyver használata a másik állam területe ellen;
- egy állam kikötőinek vagy partvidékének más állam által fegyveres erői által történő blokádlávétele;
- egy állam fegyveres erőinek egy másik állam szárazföldi, tengeri vagy légi ereje, tengeri vagy légi flottája elleni támadása;
- olyan állam, amelynek fegyveres erői a fogadó állammal kötött egyezmény alapján egy másik állam területén tartózkodnak, fegyveres erőit az egyezményben foglalt feltételek megszegésével használja fel, vagy azokat a

¹⁰¹ Ádány Tamás Vince - i.m. 96. o.

¹⁰² Sántha Ferenc: i.m. 181-198. o.

fogadó állam területén az egyezményben meghatározott határidő lejártát követően tovább állomásoztatja;

- egy állam megengedi, hogy területét, amelyet egy másik állam rendelkezésére bocsátott, a másik állam agressziós cselekmény elkövetésére használja fel harmadik állam ellen;

- egy állam fegyveres bandákat, csoportokat, önkénteseket vagy zsoldosokat küld – vagy a nevében ilyeneket küldenek – egy másik állam ellen olyan fegyveres cselekmények végrehajtására, amelyek kimerítik a korábban felsorolt cselekményeket.

A határozat értelmében ugyanakkor a Biztonsági Tanács más cselekményt is agresszióként minősíthet. A fenti közgyűlési határozat mégsem vált az agresszióról szóló nemzetközi egyezmény alapjává. Szorosan kötődik azonban az ICC agresszió fogalmához.

A Római Statútum szerint az agresszió vonatkozásában a joghatóságát az ICC csak akkor gyakorolhatja, amennyiben sor kerül a fogalom és a feltételek – meghatározott ügyrendben történő tisztázására. Ez egy különösen nehéz pontja a nemzetközi büntető jog területének, ugyanis az agresszió kriminalizálása közvetlenül érinti az államok szuverenitását, így fogalmi elemeiben nagyon nehezen akarnak konszenzusra jutni.¹⁰³ Az ICC joghatóságába ugyanakkor (a fenti kritériummal) beleillesztették az agresszió bűntettét, a törvényi tényállás hiánya miatt azonban szükségessé vált további egyeztetéseket véghezvinni.

A folyamatnak jelentős lépése volt a Felülvizsgálati Konferencia 2010. június 11-én elfogadott határozata, mely a Római Statútum és a Bűncselekmények Tényállási Elemei módosításával a II. világháború óta az első olyan jogi instrumentum, amely meghatározza az agresszió kötelező érvelési bírósági fogalmát¹⁰⁴. Szükséges azonban még a módosítás hatályba lépéséhez 30 állam ratifikációja és 2017-ben egy megerősítő döntés¹⁰⁵. Továbbá ekkor is csak a módosítást ratifikáló államok vonatkozásában fog életbe lépni a rendelkezés kötelező ereje.

¹⁰³ u.o.

¹⁰⁴ Ádány Tamás Vince - i.m. 81.o.

¹⁰⁵ u.o. 413. lábjegyzet

Magyarország a 35/2010. (V. 21.) ME határozattal adott felhatalmazást a magyar küldöttségnek a 2010. május 31. és június 11. közötti időre kitűzött, kampalai (Uganda) Felülvizsgálati Konferenciáján való részvételre. A küldöttségnek a határozat mellékletében első helyen lett meghatározva, hogy támogassa az agresszió bűntettének fogalmi meghatározását.

A végül elfogadott változat¹⁰⁶ a 8bis név kiegészítéssel látja el a Római Statútum 8. cikkét, amely úgy hivatkozik az ENSZ 3314. számú Közgyűlési határozatában megjelenő agresszió fogalmára, hogy gyakorlatilag az ICC-nek a teljes ENSZ határozatra tekintettel kell lennie, ha agresszió megvalósulásáról akar majd dönteni.¹⁰⁷

„A jelen Statútum alkalmazásában az agresszió bűntette olyan agressziós cselekmény tervezését, el készítését, kezdeményezését vagy végrehajtását jelenti, amely jellegére, tárgyi súlyára és kiterjedésére tekintettel az ENSZ Alapokmányának nyilvánvaló megsértését valósítja meg, és amelynek elkövetője olyan személy lehet, aki beosztásánál fogva egy állam politikai vagy katonai cselekvései tekintetében hatékony ellenőrzést vagy közvetlen irányítást gyakorol.”

Az elkövetési magatartások (agressziós cselekmény tervezése, el készítése, kezdeményezése vagy végrehajtása) egyértelműen utalnak arra, hogy jelen esetben már egyéni, azaz természetes személyhez kötődő büntető jogi felelősségről van szó.

Speciális azonban az elkövető személye, ugyanis a bűncselekmény alanya csak olyan személy lehet, aki a beosztásánál fogva egy állam politikai vagy katonai cselekvései tekintetében hatékony ellenőrzést vagy közvetlen irányítást gyakorol. Ezáltal a felelősségre vonható személyek köre gyakorlatilag a legfelsőbb politikai-katonai vezetőkre szűkül.

Kampala újdonságai közé tartozik a 15bis és 15ter cikkelyek beiktatása is, ezek pedig a joghatóság gyakorlásának előfeltételeit szabályozzák az agresszió vonatkozásában.¹⁰⁸ Egyrészt rögzítik, hogy az ICC-n kívüli más szervnek az agressziós cselekmény megvalósítását megállapító döntése nem befolyásolja a bíróságot. Ugyanakkor előírják a főügyész részére, hogy ha agresszióval kapcsolatos nyomozás elrendelést tartaná

¹⁰⁶ https://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-ENG.pdf a kampalai 6. számú határozat (2016. február 24. napi változatban, angol nyelven)

¹⁰⁷ Ádány Tamás Vince - i.m. 98. o.

¹⁰⁸ u.o. 99. o.

indokoltnak, először vizsgálja meg, hogy született-e az ügyben Biztonsági Tanácsi döntés és ha nem, akkor tájékoztassa az ENSZ főtitkárát. Ha választ nem kap, akkor hónap után (a tárgyalás-előkészítő tanács jóváhagyása mellett) a Biztonsági Tanács döntése nélkül is indulhat nyomozás, minden esetre a hasonló szabályok is jelzik, hogy jelentős kihívások elé néz a bíróság, amíg első ízben agresszió bűntett miatt felelősségre vonható bárkit is.

Ezen dolgozat kéziratának lezárásakor 26 ország esett már át a szükséges ratifikáción és 31 ország (köztük Magyarország is) „aktívan dolgozik” a ratifikálás folyamatán.¹⁰⁹

¹⁰⁹ <http://crimeofaggression.info/the-role-of-states/status-of-ratification-and-implementation/> (2016. február 24. állapot szerint)

III. fejezet - Konkrét esetek az ICC el tt

Az ICC el tt 2016. január végéig 9 helyzet kapcsán indult vizsgálat, a beszerzett adatok alapján mindösszesen 23 ügyet indítottak. A korábbiakban már utaltam arra, hogy maga az eljárás az ICC el tt három módon, három forrásból indulhat ki. Röviden ismertetni kívánok egy-egy példát arra, hogy ezen eltérések az eljárás megindításában milyen képet mutatnak a gyakorlatban, konkrétan hogyan is valósultak meg.

Darfúr esetében az ENSZ BT kezdeményezte az eljárást, a kongói helyzet esetében maga a Kongói Demokratikus Köztársaság, míg a kenyai szituáció vonatkozásában f ügyészi kezdeményezés volt az eljárás.

3.1. Darfúr (Szudán)

Darfúr földrajzilag egy régió Szudán, Líbia, Csád és a Közép-afrikai Köztársaság határán. A területen az vezetett nemzetközi konfliktushoz, hogy a szudáni hatóságok támogatásával a Dzsandzsavid arab milícia egységei módszeresen gyilkolták a helyi fekete-afrikai lakosságot¹¹⁰.

A térségb l több mint egymillió ember menekült el, a 2003-as vérengzések során kb. 30.000 embert megöltek, n ket er szakoltak meg, falvakat gyújtottak fel.

A kialakult szituáció felvetette, hogy az ICC joghatóságába történ b ncesekek történtek és az eljárás kezdeményezését az ENSZ Biztonsági Tanácsa ragadta magához, 2005-ben, az 1593 számú határozattal a f ügyész elé utalták a helyzetet. A nyomozás megindult, arról félévente küldött jelentést a f ügyész a Biztonsági Tanácsnak¹¹¹. 2009-ben aztán elfogatóparancsot bocsátottak ki Omar al-Bashir szudáni elnök ellen, így ez lett az ICC els olyan elfogatóparancsa, amely még hivatalban lev politikai vezet ellen irányult.

Viszont id közben a helyzet nem rendez dött még a régióban, így az elfogatóparancs sokak álláspontja szerint veszélyeztette a térség békéjének helyreállítását, ezért többen ellenezték azt, s t az ICC afrikai részes államai a Statútumból való kilépéssel fenyegettek. Ennek okán az elnök kiadását megtagadták, és Szudán (aki nem részese a Statútumnak) nem tett alávetési nyilatkozatot sem.

¹¹⁰ Szudán - Darfúr c. cikk, hvg.hu, 2004 (2016. február 19. napi állapotban)

¹¹¹ Varga Miklós - A Nemzetközi Büntet bíróság és az ENSZ Biztonsági Tanácsának kapcsolata, Nemzet és biztonság, 2009. november, 32. o.

A BT pedig álláspontot váltott, hiszen a cél az szemszögükből a béke minél hamarabbi helyre állítása, akár kompromisszumok, akár amnesztia árán. Varga Miklós is aláhúzza, hogy ez a példa is kiválóan megvilágítja az ICC és a BT közötti konfliktusok lehet ségét. Hiszen amíg az ICC esetében a cél az igazságszolgáltatás, a büntet jogi felel sségre vonás, addig a BT célja a béketeremtés¹¹². Emiatt Varga Miklós végső soron arra a következtetésre jut, hogy az ICC el tt álló kihívások sokkal inkább politikai, mintsem jogi jelleg ek¹¹³.

A Darfúrban kialakult szituáció vonatkozásában összesen 5 ügy indult az ICC el tt. Ebből csak egyet fejeztek be érdemben: megszüntetésre került az Abdallah Banda Abakaer Nourain elleni eljárás az elkövető halála miatt¹¹⁴.

3.2. Kongói Demokratikus Köztársaság

Az ICC eddigi tevékenysége során két ítélet született és mindkettő a kongói polgárháború kapcsán került kiszabásra. Az egyikben gyermekkatonák besorozásáért, toborzásáért és alkalmazásáért, a másikban a békés lakosság lemészárlásáért, tömeges nemi erőszakért, fosztogatásokért szabtak ki börtönbüntetést. Dr. Kovács Péter egy vele készített interjúban úgy nyilatkozott, hogy a Nemzetközi Büntet bíróság eltti eljárásoknak *„a legfőbb célja, hogy tudatosítsa, a különböző rangú parancsnokok, katonai és rendőri vezetők is felelősségre vonhatók, ha el segítették, pártolták vagy banalizálták ezeket a bűncselekményeket és nem léptek fel elkövetőkkel szemben”*.¹¹⁵

A Kongói Demokratikus Köztársaság Közép-Afrikában található, Afrika harmadik legnagyobb állama. A törzsi ellentétekből polgárháború bontakozott ki, majd a ruandai események hatására ez tovább eszkalálódott a környező államokra is, így kialakultak az „afrikai világháború” néven is emlegetett, több millió emberáldozatot kívánó harcok¹¹⁶.

¹¹² Varga Miklós - i.m. 34. o.

¹¹³ Varga Miklós - i.m. 38. o.

¹¹⁴ <https://www.icc-cpi.int> - Situations and cases / ICC-02/05-03/09 számú ügy

¹¹⁵ Jogifórum.hu - Interjú Dr. Kovács Péterrel (2016. február 19. napi állapotban)

¹¹⁶ Hettyei András - Afrika világháborúja, Külügyi szemle 2009/3. 202. o.

Az ICC eltti eljárást a Kongói Demokratikus Köztársaság elnöke kezdeményezte a f ügyésznél 2004 márciusában, a Statútum hatályba lépését követ id szakban elkövetett b ncesekekmenyek vonatkozásában. Luis Moreno-Ocampo f ügyész a bíróság els nyomozása kapcsán azt nyilatkozta, hogy ez meghatározó lépés a nemzetközi igazságszolgáltatás és a sértettek védelme irányában, továbbá az ellen, hogy a felel sök büntetlenek maradhassanak¹¹⁷.

A kongói helyzet vonatkozásában a következő hat ügy indult meg:

- 1) Thomas Lubanga Dyilo vonatkozásában ICC-01/04-01/06 számon,
- 2) Bosco Ntaganda vonatkozásában ICC-01/04-02/06 számon,
- 3) Germain Katanga vonatkozásában ICC-01/04-01/07 számon,
- 4) Callixte Mbarushimana vonatkozásában ICC-01/04-01/10 számon,
- 5) Sylvestre Mudacumura vonatkozásában ICC-01/04-01/12 számon,
- 6) Mathieu Ngudjolo Chui vonatkozásában ICC-01/04-02/12 számon.

Az ICC történetében Thomas Lubanga Dyilo ügye volt az els , amely során egy letartóztatási parancsot foganatosítani is tudtak és a terheltet a bíróság színe elé tudták állítani¹¹⁸. Továbbá az ügye volt az els , amelyben b nösséget megállapító ítélet is született. A második ilyen ítélet is a kongói szituációhoz köt dik, ugyanis Germain Katanga kongói hadurat is sikerült bíróság elé állítani és felel sségre vonni.

Thomas Lubanga Dyilo ügye

Lubanga volt a vezető je a Kongói Hazafiak Uniója nev , politikai és katonai csoportnak, valamint volt a Kongó Függetlenségéért Küzd Hazafiak Csoportja nev szervezet f parancsnoka. Lubanga összesen 15.000 f s csapatainak kb. 40%-a 18 év alattiakból állt¹¹⁹.

Az ICC 2006-ban Lubanga ellen elfogatóparancsot bocsátott ki, melyet hazájában végre is hajtottak és Lubangát elfogták, majd átszállították Hágába. A bíróság el tt el ször 2006. március 20-án jelent meg, ekkor még nyomozati szakban, a tárgyalás-el készítő tanács el tt.

¹¹⁷ <https://www.icc-cpi.int> - Press Releases / 23/06/2004

¹¹⁸ Csapó Zsuzsanna - Nemzetközi bíróságok és a gyermekkatonáskodás megítélése, Közjogi szemle, 2008/2. 13. o.

¹¹⁹ Csapó Zsuzsanna - i.m. 13. o.

2007. január 29-én vette kezdetét a bírói szakasz, mivel a tárgyalás-el készít tanács megalapozottnak találta a nyomozás során beszerzett adatok alapján, hogy alapos a gyanú arra nézve, hogy Lubanga az ICC joghatóságába tartozó b nceselexményeket követett el.

Thomas Lubanga Dyilo ellen a vád három rendbeli háborús b nceselexmény elkövetése volt, azaz, hogy b nös 15 év alatti gyermekek besorozásában, toborzásában és fegyveres összecsapásokban történ aktív felhasználásában¹²⁰.

A kialakult szituációt, Lubanga szerepét és a bizonyítékokat a 2012. március 14. kelt ítélet, valamint az ahhoz f zött két különvélemény összesen 624 oldalban részletezi¹²¹. Ez az ítélet csupán annak a megállapítására szorítkozott, hogy a kérdéses három vádpontban Lubanga b nös, azonban a büntetés kérdésér l nem döntöttek. Erre csak kés bb, 2012. július 10. napján került sor¹²². A büntetés mértékér l hozott döntés 98. pontja meghivatkozza a Római Statútum 78. cikkének (3) bekezdését, mely szerint „*ha egy személy b nösségét egynél több b ntett miatt állapította meg a Bíróság, minden egyes b ntett miatt külön büntetést állapít meg, és összbüntetésben jelöli meg a szabadságvesztés büntetés teljes id tartamát*”. Ennek megfelelő en a három vádpontra az alábbi büntetéseket szabta:

- 1) a 15 éven aluli gyermekek besorozásáért 13 év börtönbüntetés,
- 2) a 15 éven aluli gyermekek toborzásáért 12 év börtönbüntetés,
- 3) a 15 éven aluli gyermekek aktív felhasználásáért¹²³ 14 év börtönbüntetés.

Végs soron, a 99. pontban a fenti három b nceselexményért összbüntetésként 14 év szabadságvesztést szabott ki az ICC. Tekintettel azonban arra, hogy 2006-ban fogták el és azóta is fogságban volt, így ez az id tartam beszámít a 14 éves büntetési id tartamba.

Több ország is jelezte, hogy hajlandó részt venni a büntetés-végrehajtásában, azonban eddig egy állam sem lett erre kijelölve, így Lubanga jelenleg Hollandiában, a Haaglanden Börtönben tölti a szabadságvesztését, mely az ICC épületét l kb. 20 perces útra található¹²⁴.

¹²⁰ Csapó Zsuzsanna - i.m. 15. o.

¹²¹ <https://www.icc-cpi.int> - Situations and cases / Situation in Democratic Republic of the Congo / Verdict

¹²² <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1438370.pdf>

¹²³ A Statútum szóhasználatával: az ellenségeskedésben való aktív részvételre kényszerítésért

¹²⁴ <http://www.iccnw.org/?mod=drctimelinelubanga> (2016. február 19. napi állapotban)

3.3. Kenyai Köztársaság

Az első olyan eljárás, amelyet maga a fő ügyész kezdeményezett, a 2007-es kenyai helyzettel volt kapcsolatos. A komplementaritás elve alapján az ICC ilyen, fő ügyészi kezdeményezés vizsgálatot csak akkor indíthat, hogyha az érintett állam nem akar, esetleg nem tud nyomozást, vagy büntet eljárást elrendelni, lefolytatni. Márpedig Kenyában épp az ellenkezője történt annak, mint amikor egy állam kezdeményezi a területén kialakult helyzet ICC általi vizsgálatát: a Kenyai Köztársaság kifejezetten kérte ezen eljárás megszüntetését. Az ICC álláspontja azonban az, hogy Kenya nem akarja megfelelően felelősségre vonni a bűnösöket¹²⁵.

A Kenyai Köztársaság Kelet-Afrikában, az Egyenlítő mentén fekszik. Északról Etiópia, északnyugatról Dél-Szudán keletről Szomália, délről Tanzánia, nyugatról Uganda és délkeletről az Indiai-óceán határolja. A 2007. december 27-én megrendezett helyi-, parlamenti- és elnökválasztáson a 2002 óta hatalmon lévő Mwai Kibaki és Raila Odinga pártjai mérettek meg magukat. Az eredményt valójában mindkét oldal próbálta manipulálni, de a regnáló elnök győzelme ellenzéki tüntetések sorát provokálta. Az ebből kiindult erőszakhullám az ország területének jelentős részén végigsöpört és az erőszakos cselekmények során több mint ezren veszítették életüket, valamint további csaknem 400 ezer ember volt kénytelen elhagyni az otthonát.¹²⁶

A tárgyalás-előkészítő tanács 2010. március 31. napján az ICC-01/09. számú ügycsoportban engedélyezte a fő ügyésznek a nyomozást a Kenyai Köztársaságban kialakult helyzet vizsgálatára¹²⁷. Ezidáig a következő négy ügy indult meg:¹²⁸

- 1) William Samoei Ruto és Joshua Arap Sang vonatkozásában ICC-01/09-01/11 számon,
- 2) Uhuru Muigai Kenyatta vonatkozásában ICC-01/09-02/11 számon,
- 3) Walter Opariri Barasa vonatkozásában ICC-01/09-01/13 számon,
- 4) Paul Gicheru és Philip Kipkoech Bett vonatkozásában ICC-01/09-01/15 számon.

¹²⁵ Lukács Ádám Zsolt - Magas rangú kenyai vezetők a Nemzetközi Büntető bíróság előtt, Kitekint .hu, 2011

¹²⁶ Friedmann Viktor - Demokrácia, inkluzivitás, biztonság - a kenyai és szudáni választások vizsgálata a politikai elit stratégiáinak tükrében, Külügyi szemle 2009/4. 39. o.

¹²⁷ <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc854562.pdf> (2016. február 19. napi állapot)

¹²⁸ <https://www.icc-cpi.int> - Situations and cases / ICC-01/09 számú ügycsoport

William Samoei Ruto a jelenleg is hivatalban lévő elnök, Uhuru Muigai Kenyatta jelenleg a Védelmi Erők főparancsnoka, korábban miniszterelnök volt¹²⁹ (a vérengzéseket követő megegyezés alapján).

A fenti eljárások még nem zárultak le. Uhuru Muigai Kenyatta személyesen megjelent az ICC előtt, majd 2014. december 5. napján a főügyész a vádak ejtéséről döntött¹³⁰. Megjegyzendő, hogy ennek oka az volt, hogy nem állt rendelkezésre elegendő bizonyíték, így ez nem jelenti véglegesen az eljárás befejezését, azt tovább lehet folytatni új bizonyítékok felmerülése esetén.

A kenyai szituáció vizsgálatát nehezíti, hogy az ICC nem tud megfelelő mennyiségű és minőségű bizonyítékhoz jutni, mivel egyfelől a kenyai hatóságok nem működnek együtt a bírósággal, másrészt a vizsgálatot több vesztegetési jellegű utócselkmény kíséri. Walter Osapiri Barasa vonatkozásában például kifejezetten az a vád, hogy három esetben vesztegetett meg ICC tanúkat.¹³¹

Grúzia (Georgia)

Megjegyzés szintjén kívánom említeni az ICC tevékenységének egyik legújabb fejleményét, melynek immáron magyar vonatkozása is akad. A kenyaihoz hasonlóan szintén a főügyész kezdeményezte az eljárást a grúziai helyzet vizsgálatának vonatkozásában.

A rendkívül gyors lefolyású (2008. július 1. és 2008. október 10. napja közötti) konfliktusban Grúzia a részét képezte, azonban *de facto* önálló államként létező Dél-Oszétia ellen indított területszerzési célú támadásokat, melyekre válaszul az orosz hadsereg bevonult és a támadó felet katonai szempontból megsemmisítette. Az orosz álláspont szerint Grúzia előre megtervezett népiertást folytatott a térségben. A tárgyalás-előkészítő tanács, melynek dr. Kovács Péter is tagja, 2016. január 27-én felhatalmazta a főügyészt a nyomozás lefolytatására¹³². Ennek eredményeire azonban még várnunk kell.

¹²⁹ <http://presidency.go.ke/> A Kenyai Köztársaság hivatalos weboldala (2016. február 21. napi állapotban)

¹³⁰ <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1879204.pdf> (2016. február 21. napi állapotban)

¹³¹ <https://www.icc-cpi.int> - Situations and cases / ICC-01/09-01/13 számú ügy

¹³² <https://www.icc-cpi.int> - Situations and cases / ICC-01/15 számú ügycsoport

Befejezés

Kutatómunkám során arra a következtetésre jutottam, hogy a második világháborút követően nem következett be a hirtelen várt világbéke. Az ICC eltt megindult 23 eljárás mellett jelenleg is elzetes vizsgálatokat folytat Afganisztán, Kolumbia, Guineai Köztársaság, Irak, Nigéria, Palesztina and Ukrajna vonatkozásában.¹³³ Ez a felsorolás is igazolja az ICC létjogosultságát, hiszen sajnálatos módon még napjainkban is történnek olyan szörny ségek, amelyek elbírálása csak egy ilyen speciális fórumon lehet eredményes.

A már említett 23 eljárás során ezidáig az ICC két hozott b nösséget megállapító ítéletet, mindkett a kongói helyzettel kapcsolatos¹³⁴. Azonban a jövőben további hasonló ítéletek várhatóak. A politikai nyomás a mai világban is el tudja nehezíteni 1-1 ügy megfelel színvonalú megítélését, de álláspontom szerint az ICC tevékenysége még ezek mellett is remek b nmegelezési er vel bír. Ugyanis a b nösök felel sségre vonásának egyik alapvet célja az, hogy példaképpen álljon mások elé és elrettentse ket hasonló cselekmények elkövetését l.

Ez a dolgozat kiindulópontja lehet több hasonló tárgyú kutatómunkának is, hiszen a magyar szakirodalom a témakörrel kevésbé foglalkozik. Szükséges lenne kimunkálni az egyes döntések meghozatalának teljes folyamatát, továbbá az azok mögött meghúzódó okokat is. Továbbá az ICC újabb és újabb esetek elbírálásával fogja b víteni a nemzetközi büntet jog tárházát, például a frissen elrendelt grúziai szituáció nyomozása kapcsán is.

Szükségesnek mutatkozik továbbá azirányú kutatómunka folytatása, amely a jogalkotót is arra sarkalná, hogy cselekedjen a Római Statútum és az azt kiegészít kampalai határozat ratifikálása ügyében.

Végül, kutatómunkám összefoglalásaként egyet kell értsek Varga Miklós már hivatkozott gondolatmenetével, mert a jelenleg folyó kenyai ügyek is alátámasztják álláspontját arról, hogy az ICC leginkább olyan kihívásokkal kell a közeljöv ben megküzdjön, amelyek jobbra politikai eszközökkel orvosolhatóak és nem a jog kínálja rájuk a megoldást. Ezt lehet úgy is értelmezni, miszerint a politika és a diplomácia

¹³³

https://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/Pages/situations%20and%20cases.aspx (2016. február 23. napi állapotban)

¹³⁴ Jogifórum.hu - Interjú Dr. Kovács Péterrel (2016. február 19. napi állapotban)

számára kell feladatult t zni annak elérését, hogy a világ minden országa részes állama legyen a Római Statútumnak. Ha ezt sikerül elérni, még mindig nem lesz teljes a kép, hiszen az is szükséges, hogy a részes államok m ködjenek a bírósággal együtt, azaz adjanak meg minden szükséges információt, bizonyítási eszközt, amire a bíróságnak szüksége van, továbbá önként adják át a vádpontokban érintett b elkövet ket. Ennek elérése hatalmas lépés lenne az emberiség hosszútávú, folyamatos békéje felé.

A cél korántsem t nik elérhetetlennek: az ICC Statútumának, rövid élete ellenére már 123 tagja van, az agresszió vonatkozásában a ratifikációk száma már 26-nál jár és 31 ország (köztük Magyarország is) aktívan tevékenykedik a ratifikáció irányába.¹³⁵

¹³⁵ <http://crimeofaggression.info/the-role-of-states/status-of-ratification-and-implementation/> (2016. február 24. állapot szerint)

Felhasznált irodalom

1. *Csapó Zsuzsanna - Nemzetközi bíróságok és a gyermekkatonáskodás megítélése*
Közjogi szemle, 2008/2.
2. *Friedmann Viktor - Demokrácia, inkluzivitás, biztonság - a kenyai és szudáni választások vizsgálata a politikai elit stratégiáinak tükrében,*
Külügyi szemle 2009/4.
3. *Görgényi Ilona - Gula József - Horváth Tibor - Jacsó Judit - Lévay Miklós - Sántha Ferenc - Váradi Erika - Magyar büntet jog különös rész*
Complex kiadó, Budapest, 2013 - ISBN 978 963 295 351 9
4. *Hettyei András - Afrika világháborúja*
Külügyi szemle 2009/3.
5. *Jeney Petra: Szemelvények a Jugoszlávia területén elkövetett, a nemzetközi humanitárius jogot súlyosan sért cselekmények megbüntetésére létrehozott Nemzetközi Törvényszék joggyakorlatából.*
Nemzetközi Jogi Olvasókönyv, Osiris Kiadó,
Budapest 2002 - ISBN 963 389 103 5
6. *Kirs Eszter: A nemzetközi büntet bírászkodás története a második világháborút megelőzően.*
"Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium. Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai" Tomus 5/1. 2005
ISSN 1588-7901
7. *Kis Norbert - Gellér Balázs: A nemzetközi büntetési cselekmények hazai kodifikációja de lege ferenda. In: Wiener A. Imre Ünnepi Kötet.*
KJK-Kerszöv Kft., 2005 - ISBN 963 224 832 5
8. *Kovács Tamás: A nemzetközi büntet bírászkodás fejlődése a XX. század első felében.*
Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai. 2/1. Miskolc, Bíbor Kiadó, 2002 - ISBN 963 946 601 8
9. *Kussbach Erich: Nemzetközi és európai büntet jog*
Szent István Társulat, Budapest, 2005. ISBN: 963 361 763 4
10. *M. Nyitrai Péter - Nemzetközi és európai büntet jog*
Osiris Kiadó, 2006 - ISBN 963 389 765 3

11. *Sántha Ferenc: A népiirtás b ncesealményének néhány problematikus kérdésér l*
B nügyi Tudományi Közlemények 8. Miskolc,
Bíbor Kiadó, 2007 - ISBN 978 963 963 452 7
12. *Sántha Ferenc: Néhány gondolat az agresszió b ntettének kriminalizálásával*
összefüggésben.
Róth Erika (szerk.): Tanulmányok Dr. Dr. h. c. Horváth Tibor professzor
emeritus 85. születésnapja tiszteletére.
Miskolc, Bíbor Kiadó, 2012. - ISBN 978 963 998 841 5
13. *Sántha Ferenc - Parancsnokok, elöljárók speciális felel ssége a nemzetközi*
büntet jogban
14. Sulyok Gábor: A humanitárius intervenció elmélete és gyakorlata,
Gondolat Kiadó, Budapest, 2004 - ISBN: 963 956 751 5
15. Kirs Eszter (szerk) - Egységesedés és szétagolódás a nemzetközi büntet jogban.
Bíbor Kiadó, 2009 - ISBN 978 963 963 494 7
16. *Takács Péter - Nehéz jogi esetek*
Napvilág kiadó, 2002 - ISBN 963 935 013 3
17. *Wiener A. Imre - A Nemzetközi Büntet bíróság joghatóságáról*
Magyar Jog, 2001/8.
18. *Wiener A. Imre - Nemzetközi büntet jog - nemzetközi b ncesealmények*
Jogtudományi közlöny, 1986/6.

Felhasznált webhelyek, internetes tartalmak

http://avalon.law.yale.edu/20th_century/kbpact.asp

(2016. február 06. napi állapotban)

Kellogg-Briand paktum, angol nyelven

<http://www.parlament.hu/irom37/4490/4490.htm>

(2016. február 15. napi állapotban)

T/4490. számú törvényjavaslat az Egyesült Nemzetek Diplomáciai Konferenciája által, a Nemzetközi Büntet bíróság Rómában, 1998. július 17-én elfogadott Statútumának kihirdetésér l

<http://www.kormany.hu/hu/kulgaszdasagi-es-kulugyminiszterium/hirek/kovacs-peter-volt-alkotmanybiro-a-nemzetkozi-buntetobirosag-tagja>

(2016. február 15. napi állapotban)

Dr. Kovács Péter volt alkotmánybíró a Nemzetközi Büntet bíróság tagja

<https://www.icc-cpi.int>

(2016. február 15. napi állapotban)

A Nemzetközi Büntet bíróság hivatalos weboldala

http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=57175.272259

(2016. február 15. napi állapotban)

72/2001. (XI. 7.) OGY határozat a Nemzetközi Büntet bíróság Statútumának meger sítésér l

<http://hvg.hu/vilag/20041123szudandosszie>

(2016. február 19. napi állapotban)

Szudán - Darfúr

hvg.hu, 2004 (többször frissítve 2008-ig)

http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/varga_miklos-a_nemzetkozi_buntet_birosag_es_az_ensz_biztonsagi_tanacsanak_kapcsolata.pdf

(2016. február 19. napi állapotban)

Varga Miklós - A Nemzetközi Büntet bíróság és az ENSZ Biztonsági Tanácsának kapcsolata,

Nemzet és biztonság, 2009. november

<http://www.jogiforum.hu/interju/130>

(2016. február 19. napi állapotban)

Interjú Dr. Kovács Péterrel, 2015. január 19.

<http://www.iccnw.org/?mod=drctimelinelubanga>

(2016. február 19. napi állapotban)

Lubanga case, angol nyelv

<https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12332/file/%C3%81d%C3%A1ny%20Tam%C3%A1s%20PhD.pdf>

(2016. február 08. napi állapotban)

Ádány Tamás Vince - A legsúlyosabb jogsértések miatti felelősségre vonhatóság nemzetközi jogi tendenciái, különös tekintettel a Nemzetközi Büntet bíróság joghatóságának előfeltételeire (doktori értekezés), 2011

http://kitekinto.hu/afrika/2011/09/04/magas_rangu_kenyai_vezetk_a_nemzetkozi_buntet_birosag_eltt1/#.VsdlE7ThDIU

(2016. február 19. napi állapotban)

Lukács Ádám Zsolt - Magas rangú kenyai vezetők a Nemzetközi Büntet bíróság előtt, Kitekintő.hu, 2011. szeptember 4.

<http://www.icty.org/en/action/cases/4>

Az Ex-Jugoszláv Nemzetközi Büntet Törvényszék hivatalos weboldala

(2016. február 23. napi állapotban)

https://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-ENG.pdf

RC/Res.6 - A kampalmai Felülvizsgálati Konferenciája határozata (angol nyelven)

(2016. február 24. napi állapotban)

<http://crimeofaggression.info/the-role-of-states/status-of-ratification-and-implementation/> (2016. február 24. állapot szerint)